

AZ ORLEANSI HERCEGEK.

FRANCZIA trónkövetelők között a Bourbonok nemzetségének nemcsak idősebb ága, a szorosabb értelemben vett Bourbon-ág szerepel. Franciaország Bourbon-házbeli régi királyainak más ivadéka is vannak, kik részint leszármazásuk czimén, részint azon a joron, hogy már két ízben bírták a királyi trónust, szintén formálnak igényt a francia királyi jogához, s mivel az idősebb Bourbon-ág ama merév hagyományával, hogy joguk senki másától, mint egyedül Isten kegyelméből nyert jog, szakítottak s az újabb kor követelményeivel szemben sem foglalnak oly ridegen visszautasító álláspontot, mint amaz, — pártjuk is nagyobb, tekintélyesebb.

A Bourbon-ház ez ifjabb ágát, megkülönböztetésül az idősebbiktől, Orleans-ágnak nevezik. Nevét ama grófságtól, később hercegségtől vette, melyet a Valois, majd meg a Bourbon-házbeli királyok ifjabb fiaiknak szoktak volt adományozni.

Az első orleansi herceg Fülöp volt, az 1344-től 1375-ig uralkodott VI. Fülöp király negyedik fia. Ez gyermek nélkül hunyván el, özvegye halála után VI. Károly 1392-ben öccsének, I. Lajos valois grófnak adta át a hűbért. I. Lajos egy szép, deli, lovagias, nagy tehetségű herceg volt, mintaképe a francia középkori lovagoknak, vezére a francia arisztokráciának, ki Izabeau királynőnek kegyence lón s kit e révén a király 1404-ben kormányzóknak nevezett ki arra az időre, mikor őt magát betegsége gátolta a kormányzat vezetésében. Lajos azonban a nyomasztó adók emelése által, melyeket fényes udvartartásra pazarolt el, föllázította maga ellen a népet, melynek élére a Lajos által személyesen megsértett János burgundi herceg állt. Több sikertelen békülési kísérlet után végre János 1407-ben Párisban meggyilkoltatta az orleansi herceget, kinek milánói Valentina hercegnővel kötött házasságából öt fia és három leánya maradt. Egy házasságon kívül született fia volt, Dunois gróf, kit korcs Orleansnak is neveztek, s ki a Dunois és Louqueville híres francia nemzetségeknek lón őse.

A harmadik orleansi herceg, Lajos legidősebb fia, Károly angolülmi gróf volt. Ennek harmadik házasságából származott fia VIII. Károly halála után XII. Lajos név alatt francia király lett, ki az Orleans-család birtokait ismét egyesíté a koronával. I. Ferenc királynak második fia lett ezután az orleansi herceg, ki II. Henrik név alatt elnyerte később a koronát s öccsének, Károlynak adta át az orleansi hercegség czimét és birtokát, kinek halála után ezek II. Henrik ifjabb fiaira szálltak, Lajosra, ki még gyermekkorában elhunyt, majd Károly Miksára, a későbbi IX. Károlyra, majd Henrikre, a ki lengyel, majd III. Henrik név alatt francia király lett s a Valois-nemzetséget bekezeszté.

XIII. Lajos Bourbon-házbeli király 1626-ban az Orleans-hercegséget öccsének Jean Baptiste Gastonnak adá, Montpensier Máriával való házasságához hozományul. Ez élénk szerepet játszott Franciaország történetében s 1660-ban fiórökös nélkül hunyt el. Az így megürült orleansi hercegséget XIV. Lajos egyetlen öccsének, Fülöp anjoui hercegnek adá. Ez volt a ma is élő Orleans-ház tulajdonképi őse. Ennek fia, szintén Fülöp (II-ik), nagy tehetségű ember volt, a ki különböző csatákat nyert ki magát s XIV. Lajos öt halála esetére regensnek nevezte ki kiskorú fia, XV. Lajos mellé. A nagy király halála után azonban Fülöp teljes királyi hatalmu

regensnek ismertette el magát a parlament által. Megváltoztatta a kormányserkezetet, a jezsuitákat megfosztá hatalmuktól s 400 millió livre államadóságot törlesztett. Az udvarnál azonban rendkívül pazar és feslett erkölcsöket honosított meg. Blois hercegnővel, XIV. Lajosnak Montspan asszonytól született természetes leányával kötött házasságából hét leánya, Argenton grófnővel kötött házasságából három gyermeke született, ezek között János Fülöp, kinek fia Lajos Fülöp, ezé *Lajos Fülöp József* volt, ki első kezdte meg az Orleans-családban az ez óta hagyományos ellenzéki magatartást az udvar ellen, a francia forradalomban képviselőnek is választották s a harmadik vagyis polgári osztályhoz, az u. n. tiers état-hoz esapott át, ennek segítségével remélvén a trónt elnyerhetni. E miatt Angliába száműzetett, honnan csak 1790-ben tért vissza, mikor aztán végkép a forradalom karjaiba veté magát. Belépett a jakobinusok klubjába. Egalité Fülöpnek nevezeté magát, s egyszerre választott a nemzetgyűlésbe Párisban Dantonnal, Robespierre-rel, hol a hegy-párton foglalt helyet. Saját párhívei is elszörmnyedtek, midőn 1793-ban XVI. Lajos halálára szavazott. De királyságra törekvés gyanujából elfogatták s a forradalmi bíróság, ügyes védelme dacára is, halálra ítélvén őt, 1793. nov. 6-án ugyanazon guillotine alatt halt meg, mely XVI. Lajost lefejezé.

Ennek az Egalité Fülöpnek Bourbon Lujza Mária Alehaide hercegnővel kötött házasságából született *Lajos Fülöp*, a későbbi francia király, ki atya halála után Orleani herceg lett.

Lajos Fülöp királynak, kit az 1848-ki februári forradalom letaszított trónjáról s ki 1850. aug. 26-án Angliában halt meg, Mária Amália sziciliái hercegnővel kötött házasságából nyolcz gyermeke született. Az első Ferdinánd, előbb chartresi, majd atya trónralépte után orleansi herceg, 1842-ben, egy kocsiból való megsértenlen kiugrás következtében halt meg; Helena mecklenburg-schwerini hercegnővel 1837-ben kötött házasságából született fia, *Lajos Fülöp párisi gróf*, atya halála esetére 1848-ig a praesentiv trónörökös, kinek javára nagyatyja Lajos Fülöp 1848 febr. 24-én lemondott a trónról, 1838-ban született s 1850 óta feje az Orleans-háznak, a nélkül, hogy az Orleans herceg nevet viselné. 1861-ben öccsével, a chartresi herceggel az észak-amerikai Egyesült-államokba ment, hogy az ottani kiört háboruban részt vegyen, a mikor is mindketten őrnagyi ranggal szolgáltak mint Mac Clellan, a potomaci hadtest főparancsnokának hadsegédei. Az 1870-ik francia-német háboruban a párisi gróf is, mint a család többi tagjai, hiába kérte, hogy a francia hadseregben szolgálhasson. A száműzetési törvény eltörlése után Franciaországba jött s az idősb Bourbon-ág fejével, Chambord gróffal való megállapodások végett Frohsdorffba ment. E látogatást úgy tekintették a párt hívei, mint lemondást az orleansi hercegek legutóbbi családi értekezletén sem jelent meg. Irodalommal is foglalkozik s műveinek némelyike több kiadást ért. Nagyatyjának, Montpensier hercegnak leányával kötött házasságából egy fia van, Lajos Fülöp Róbert.

Testvéröccse, tehát Lajos Fülöp legidősb fiának szintén gyermeke *Róbert a chartresi herceg*. Született 1840-ben. Mint érintök, részt vett atyjával az észak-amerikai háboruban s eleinte ő sem nyert engedélyt a francia seregben szolgálgni, de később Chanzy tábornok fölveté hadtestébe, hol századosi rangot nyert Le Fort Róbert név alatt. Thiers később zászlóaljpa-

rancsnokká, 1875-ben alezredessé nevezte ki. Most ezredes.

E kettő tehát Lajos Fülöp unokája, első fiától. Lajos Fülöp többi fiai: Nemours herceg, Joinville herceg, Aumale herceg és Montpensier herceg. Lajos Fülöp legidősb leánya, Lujza orleansi hercegnő I. Lipót belga királynak lón neje, és Stefánia főhercegnőnek, Rudolf trónörökös nejének atyai nagyanyja volt. A második leány, Mária, a württembergi hercegnék; a harmadik, Klementina pedig, Ágost szász-koburg-góthai hercegnék lett neje.

Nemours herceg második fia Lajos Fülöpnek. Most 68 éves. 1834-ben már tábornok volt. Mielőtt részt vett volna a belgiumi hadjáratban, két expedicióban vett részt Algirban. 1848 után Claremontba vonult vissza s csak 1871-ben tért vissza Franciaországba. 1873-ban ő is volt Frohsdorffban a chartresi herceggel. Özvegy ember s négy gyermeke közül kettő fia: d'Eu gróf és Alençon herceg.

Aumale herceg most 61 éves. Lajos Fülöpnek negyedik fia s az egész családban a legzadagabb, ő levén Condé herceg örököse. Algír meghódításában nagy része volt. 1843-ban Stuala mellett ő fogta el Abd-el-Kadert. Kormányzója volt a francziák nagy afrikai gyarmatának egész az 1848-ki forradalomig. Ekkor Angliába ment s huszonnég évét töltött száműzetésben. 1871-ben visszatért s a nemzetgyűlésbe beválasztották. 1872-ben visszanyerte hadosztály-parancsnoki rangját s 1873-ban ő volt elnöke annak a haditörvényűsnek, mely Bazaine árulása fölött ítélt. Még azon évben a hetedik hadtest parancsnokává neveztetett ki s e tisztelet viselő egész 1879-ig. Ekkor a hadsereg főfelügyelőjének lón kiszemelve. Aumale herceg tagja a francia akadémiának. Volt két fia: Condé herceg, és Guise herceg, de mind a kettő elhunyt.

Ime ezek most a főszereplők az Orleans-családban.

KURUCZ BORDAL.

(1650.)

Villog tüze, gyöngye Tokajnak,
Tölts, lányka, vigadjon a nyalka kurucz!
Lángol szemed, ég piros ajkad,
Búsult daliát felüldítni te tudsz.
Rajta! Rajta! török-sip hívogat,
Tánczoltasd meg kedves galambodat!
Szikrát üt a szemben, az ajkon a bor,
Szívédben a harc szerelem tüze forr!

Szikrázik a tűz a kupában,
Vulkánja Tokajnak a borba' lobog,
Lelket tüzel a katonában,
Fel, fel, hadi tánczra, erős kuruczok!
Rajta! Rajta! török-sip hívogat,
Tánczoltasd meg fénylő acéledodat!
Szikrát üt a szemben, a kardon a bor,
Szívédben a harc lobogó tüze forr!

Fel, tánczra, pohárra, csatára!
Sarkantyuz a bor, szerelem, diadal!
Lány karjaiból paripára,
Hajrá, a labanczra, s a ki magyar!
Rajta! Rajta! török-sip hívogat,
Tánczoltasd meg kedves labanczodat!
Szikrát üt a szemben, a kardon a bor,
Szívédben a győzdelem tüze forr!

BARTÓK LAJOS.

A LEGKISEBB.

— Nagy papa fekete kávéjához. —

Két testvérkéje után ő a legkisebb unokám. Még csak akkorácska, hogy ba bármily erőlködve kapaszkodik is az ebédlőasztal szélébe, épen csak két ragyogó bogárszemét és szöke fürtös fejcskéjének tetejét láthatom.

Szokásom szerint csendes pipaszó mellett szüresölgetem az ebéd utáni gondízó fekete kávé. Ő az asztal tulsó feléről turbékol felém, mint a párjával évődő gerlice, — s kaczagva inceskedik, kötekedik velem.

Mélázásomból felriasz, mert látva, hogy nem ő reá gondolok, teljes erejéből rám kiált: «kakk!» Természetes dolog, hogy én összerenzenve szörnyen megijedek, — még pedig annál inkább, mert czípőskéje sarkával dobant is a szőnyegen. Az asztal szélével nem láthatom csókra készítő piros kis ajakát, de mintha csak látnám, — csókka! vágyom elfojtani csengő nevetését. Ijedségem látára a nevetés pajkos kaczagja válik, és hasztalan tárom felé ölelni vágyó karomat, ő, — mint a sima vizű tavon lebegő fűgő vözelek, — az asztal alá bukkan, s onnan neveti hasztalan vágyamat.

Mily édesen tud kacagni! Mintha kicsiny szive ezüst csengetyű volna, s annak zengése hizelegre füllembe!

Mert megint felkukkant, s rám villan ragyogó szemre. Komor gondom, mint a lebbenő fürtű fejcskéjét illanó pipafüst, szétszlik.

«Gyere az ölembe, ragyogó bogárkám!» Dehogy jön! E vágyó hívás dacára a kis bodri fej megint az asztal alá bukik; sőt sejtve a hízog szőlőtárból, hogy figyelmem reá fordult, még pajzánabb kacagással felé vissza.

Tartok tőle, hogy a sok bukdácsoló inceskedésnek sirás lesz a vége; mert kemény ez a tölgyfa asztal, s ha hozzá kocczan a kicsi fej, akkor....

De nem! Még hamisabban villan felém az a naivan kötekedő, kacérságtól tündöklő szempár. Ó! ó! — még alig harmadfél éves, s már is látnivaló, hogy leánya! —

«Ő te parányi boszorka! Mi lesz belőled tizenöt év múlva! Ide jöjj egyszerűbe, — a szivemre!»

Szeretném száz csók között az ölemben viczkádoztatni, mint a tenyeren tartott arany halacska, hogy csóktól, kacagástól kifáradva, pihegve ölelné nyakamat; s félve a kuszált bajusz csiklandásától, duzzogva, bujva hajtáná vállamra szöszke fejcskéjét.

Máskor így szokott ez történni; de most nagyon ingerkedő kedve van; s hízog szávam nem bírja ölembé esalni. Pedig ide kell jönnie!

Cselhez folyamodom. Rá se nézek; hanem kis darab cukorkát mártok kávémba. Tudja, hogy ez az övé lesz, ha az ölembé jön.

Áhá! használt az édes csalogató falat! Látom a szemében megcsillant vágyat! De én, mintha észre se venném, fölveszem letett pipám, s közönyösen szippantok.

A kaczagás megszűnt, a kis szöszke fej eltűnik az asztal alatt, s egyszerre csak térdeim fölött ütődik föl; s a piczi száj, e ketté hasadt cserecsznye, mint az anyját váró éhes kis fecskéfiók csőre, kinyulva várja az édes falatot.

Most már én kötekedem vele, én magasabbra tartom az ujjaim közt levő cukor-falatát, de csak úgy, hogy épen ajkához nem ér. Kezd térdemre kapaszkodni, én a csalogató falatot feljebb-feljebb emelem, s mikor már majdnem elérte, akkor mondom: «Puszti előbb!»

Lehajolok hozzá, ő szakállamba csimpeszkedik, belemarkol két kis kezével, s bajuszom alá hízogkedve nagyot czuppant.

Pipám az asztalra koppban, mert már most mind a két kezemnek dolga van: egyikben a cukorkát tartom, másikkal őt ölelem.

A csók után ismét a cukorka nyilik ajka, s én nem birom tovább is csalogatni... s tündöklő fehér fogacskaik alatt korczog az édes falat.

Pipám füstje elszórt, s vele együtt gondjaim is.

A gyengéden ölelő két kis kar, a hizelegre érintő bársnyos arcoccska elsimítja háborgó gondjaimat.

És felejttem egyelőre Gondjaimat a jövőre!....

Csakhogy hamar elkorczogott a cukorka. «Addá mét e ticsit!»
«Nincs, — elvitte a ciczia.»
«Hun van a ciczia?»
«Ott ketyeg a zsebben.»
«Att ite!»

Kiveszszük a zseborát, s ő maga tartja hol egyik, hol másik fülecskéjéhez.

«Itt a ciczia?» — kérdi kíváncsian.

«Ott; az ketyeg.»
E pillanatban az asztalhoz kocczan az óra.
«Csunya ciczia!» mondja a kis durezás, — és a zseborá üvege kettépattan a második kocczanástól.

Szerencsére belép a kedves nagymama. «Nézzé el az ember, — szól tettegett, de örvendő csodálkozással, — ki látott ilyen szerelmes párt, mint maguk ketten?»

Kiveszi ölemből a kis durezást, hogy összecsokolja. E közben mosolygva néz reám: tudja, hogy én is érzem mindegyik csókját....

Vénülős ember! ne bánkjódjál a multért, ne aggódjál a jelenben: hiszen a kecségető jövő ezeké a kicsinyké, a kiket te úgy szeretsz!

KISÉRI.

KIRÁNDULÁS SZTREGOVÁRA.

Népeleti tanulmányok gyűjtése végett a mult nyarat Nógrádmegyében töltém, a nélkül azonban, hogy kitűzött czéломat teljesen elértem volna.

Mert egyrészt fővárosi ember létemre csak nehezen tudtam boldogulni a fölíte babonás és magasabb szellemi érdekek iránt nagyobbára közönyös palócz néppel, másrészt oly annyira szívesen látott vendég voltam az intelligensabb körökben, hogy a kitűzött szorgalmas munkálkodásnak okvetlen háttérbe kellett szorulnia.

Mindezekhez hozzá járult az a körülmény is, hogy tartózkodási helyem természeti szépségekkel vajmi mostohán volt megáldva; modell meg drága pénzért se volt kapható, ugy, hogy ezer örömmel üdvözöltem minden alkalmat, melylyel a megye valamely más, tán érdekesebb vidékére, juthattam.

Ilyenkor valami ókori hittérítő módjára, tanítva-oktatva a szépművészetet, vonultam át terjedelmes festő-apparátussal az egyes helységekben, az odaváló népek nem csekély bálmatára.

Igy jutottam el nagy ügyel-bajjal — helyenként ismerőseim által letartóztatva — Sztregovára is, mely az ugynevezett «tót meridiánus»-on túl, Nógrádmegye északi részén, kopár, rideg vidéken fekszik, s akár csak Neptun ő felsége vagy valamely helytartója tartaná ott rezidenciáját, annyira bővíben van az esőnek, a környék nem csekély boszuságára.

Czéloomhoz közeledve, szerencsém volt Sztregova eme «Isten áldása»-val megismerkedni.

Városias könnyű öltözetben, gyöngye felczipőben ugyan megjártam. Maga a keresztelők csak hagyján lett volna, azonban tót czízeroném látva czípőim végszélyét, hirtelen széles vállaira kapott s az egyre növekvő zivatár elől menekülő, szilaj Pegazusként sebes vágatva indult meg a falu irányában, míg kiérve az erdőből a szikladarabokkal elárasztott országútra, velem együtt fölfordult! Oh fátum! hát így köszöntek be Sztregovára? Bőrig ázva, egyik felem sáros, a másik összetörve s fél czípőm a sárba veszte.

Kedvem lett volna közel czéloomhoz megfordulni s más kedvezőbb alkalommal ismételni látogatásomat, hanem ama körülmény, hogy már nagyon ránk sötétedett s az utak ilyenkor átgázolhatlan sárpatakká változnak — nóg-rádi specialitás — viszontagságteles utam folytatására készítetett.

Hanem hisz hátra volt még a fekete leves! mert a falu előtt elterülő mély pocsolják elé érve, az éj homályában csakugyan fekete tengert véltem magam előtt látni; — vagy legalább is a kastélyárkot, — azonban vezetőm leleményességével ez utolsó akadályon is kifogott, és ismét Pegazus szerepét vállalván magára, szerencsésen átgázolt rajta velem együtt, míg a jövő perczben azonbanként csatásokon köszöntöttem be a sztregovai kastélyba, melynek jelen birtokosa által szívesen fogadtattam s előzékeny intézkedése folytán nemcsak megpihenhettem ama fedél alatt, hol néhai Madách Imre, hazánk hírneves költője élt és működött.

Különös érzés fogott el már a faluba érkeztemkor, mely annál inkább fokozódott, mentül közelebb jutottam a helyhez, hol még a közelmultban a költő géniusza teremtetett.

A nagy szellemek iránti kegyelet és tiszteltet kifolyása ez, melyet affektálni nem lehet, mert ez érzés az örök szép és nemes iránti fogékonyaság nyilvánulása.

Madách Imre az új kastélyban született 1823. január 21-én, s ott is lakott nőüléseig, 1845-ig, mikor is Csesztvére költözött. Már 1853-ban visszatért Sztregovára lakni, édes anyja intézkedése folytán, ki addig mint özvegy ott lakott s ekkor birtokait gyermekei közt elosztván, Madách Imrét, mint legidősebb fiát helyezte az új kastélyba, ő maga pedig az ő kastélyba költözött.

Jelen írónk ez időtől fogva egész haláláig, 1864. okt. 5-ig az új kastély azon terjedelmes boltzott szobájában élt és működött, melyet boltzotairól, valamint sötétségéről «Oroszlán-barlang»-nak nevezett.

Az e szobában még most is látható szerényféle íróasztalán írta meg elejétől végig az «Ember Tragédiája»-t, valamint többi művei legnagyobb részét, mely utóbbiak egyes kötegekben ez asztal fiókjában vannak elhelyezve, s melyek java része Gyulai Pál által rendezve sajtó alá, három kötetben jelent meg s szolgál irodalmunk díszére.

Ugyane szoba volt ama heves politikai, irodalmi és vallásos tárgyú eszmecserék színtere, melyeken délutánonként a helybeli róm. kath. és ágostai hitvallású lelkesek, a házi nevelés és egyik-másik odavetődött szomszéd birtokos voltak részt, s melyekben Madách Imre nagy szórakoztatást látzott találni. E viták nagyobbára vidor fordulatot vettek, minthogy rendesen homéri kacaja, vagy lelkes ének volt a végük.

Madách Imre egyáltalán a pezsgő életnek és vidorságnak volt barátja, azért a kastélypark látogatását is mindenkiért megengedé, szóval: az emberek közt érzé csak jól magát.

A mennyire barátja volt a vigásznak, annyira gyűlölte a tunya tétlenséget s e tekintetben maga járt elől jó példával; mert ha irodalmi vagy egyéb munkálatokkal nem foglalkozott, ugy bizonyosan a gazdaság körül volt tevékeny. Birtokait nagy hévvel és szenvedéllyel ő tagosította; a gazdaságot pedig annyira rendezte, hogy az főbb vonásaiban mainap is fennáll s a további gazdasági előmenetel alapját képezi.

Áldásdús működése közepette elragadta a halál élte 41-ik évében s most a falu felső végén levő kis családi sírboltban nyugszanak hamvai.

Madách Aladár, a költő fia, visszahúzódva a világ zajától, a boldog szerelem örömeinek él, mely őt is költővé avatta, noha első kísérletein kívül, — melyekben sok szép gondolat, bár kissé rideg burokban van letéve — még nem igen mutatkozott az irodalom terén.

Képeink magyarizátára térve át, megemlítem, hogy az új kastélyt a mult század közepe táján építette trebosztói Révai Péter, ki akkor a sztregovai birtok felét zálogban bírta, építési joggal, a Madách-családtól, s azért van Sztregován két lak-épület. A zálogot csak Madách Aladárnak, a kastély jelen urának nagyatyja; ugyan-csak Madách Imre es. kir. kamarás váltotta vissza.

Az ő kastély építési ideje pontosan meg nem határozható, azonban az építési modor után ítélve, igen régi lehet. Az emeleten köbölt-hajtásai vannak s valaha kétemeletes volt, mit a padlás alatti falak bizonyítanak. Az épületen a következő felirat olvasható:

«Aedes has, olim Castellum, anno 1430 jam genti Madách habitatum anno 1552 seava turcarum manu, annis vero 1717 et 1758 ineen-

dio desolatum, super triste rudus bustumque instauravit erexit Alexander Madách de Stregowa 1799.

Fordításban: «Ez épületet, mely hajdan vár vala, s már 1430-ban a Madách-nemzetség által használtatott lakóhelyül, 1552-ben a törökök vad keze, 1717 s 1758-ban pedig tűz által dulatván meg, ennek szomorú és elégett romjai fölé emelte, építtette Stregovai Madách Sándor 1799-ben».

Egy heti ottlét után ismét bucsuznom kellett ezen külsőleg komor, de belsőleg annál idyllikusabb heitől, mivé a bennlakó boldog pár által varázsoltatott s mely enyészhetetlen emléket hagyott szívemben.

KIMNACH LÁSZLÓ.

REGGELI AZ ÁRVÁK MENEDÉKHÁZÁBAN.

ÁRVÁK MENEDÉKHÁZA.

«Özvegyek és árvák mindig lesznek köztek» — mondá Jézus a zsidó nőnek, a ki azzal mentette magát, hogy a Mester körül nem szorgalmatoskodhatik, mert özvegyeket és árvákat kell ápolnia.

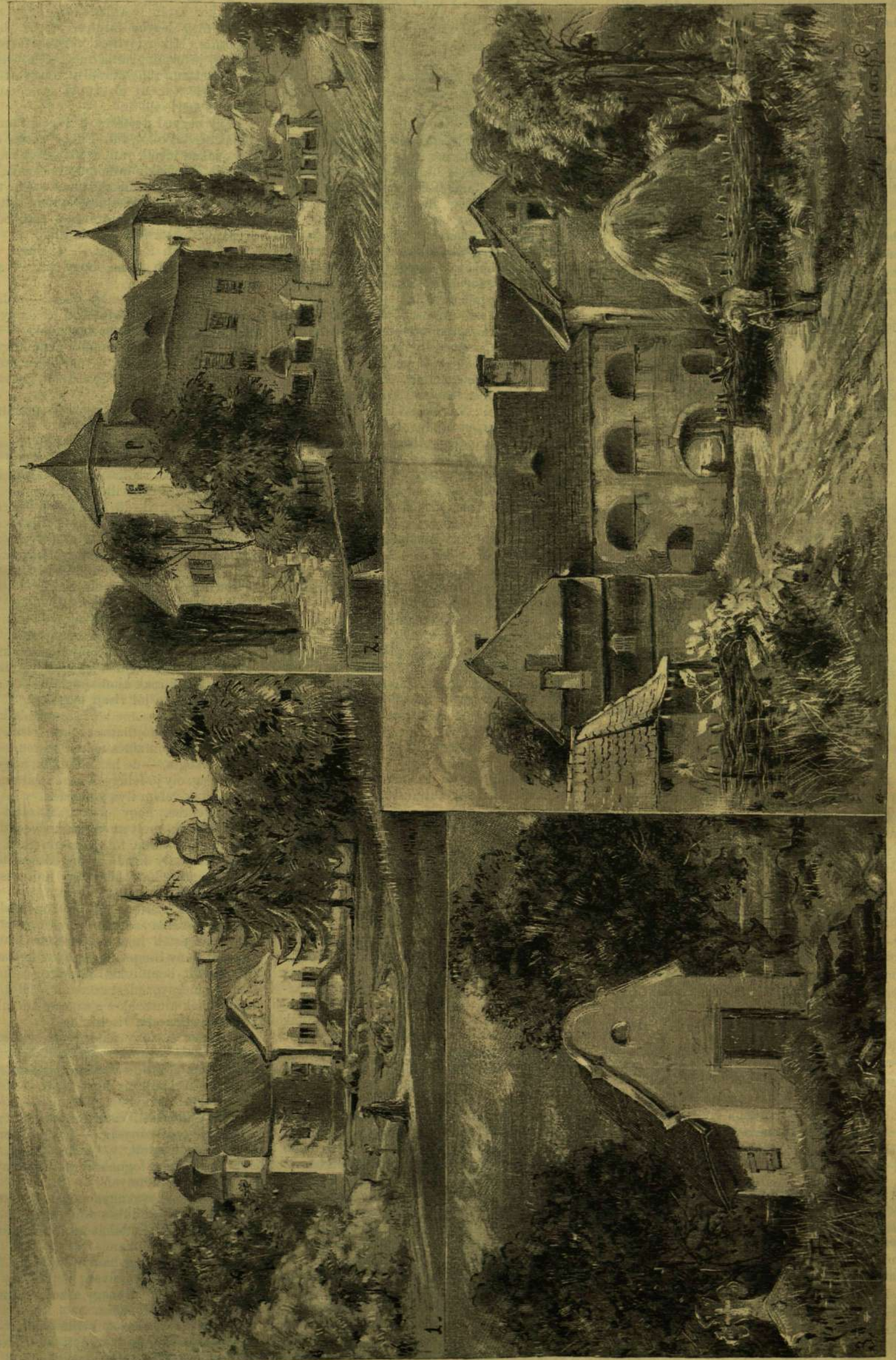
Özvegyek és árvák, mióta a világ, mindig voltak és mindig lesznek, de a legújabb kornak, ennek a mi századunknak, a sokat becsmérelt XIX. századnak volt fentartva, hogy a kereszténység elvét, ajótekonyságot, alamizsnálkodást, az elhagyottak felfogását s ápolását, átalánossá, egyetemessé tegye s oly nagy, sőt óriási mérvben szervezze, a miről azelőtt fogalom sem volt. Mindenféle menedékházak a hajléktalanok, — árvaházak s kisdedovó- és tápintézetek az árvák

lomban mind nagyobb mérvet ölt s mind több alaku nyomor tömeges enyhítéséről gondoskodják, nehogy a nyomor milliókat sodorjon árjába s az ár végére a társadalom feje fölött csapjon össze s annak jólétét veszélyeztesse.

Hazánkban s magában fővárosunkban (mert tudva levő, hogy a nyomor fészkei a nagyvárosok) hálistennek még sokkal kisebb a nyomor mértéke, mint Európa más nagyvárosaiban s jlesen azokban a nagy világvárosokban, London- és Párisban, melyekben a gazdagság s a szegénység, a fényűzés és a nyomor, — mint hatásvadászó képeken a vakító fény s a legsötétebb árny, egymás tőszomszédjában s mindkettő végletekben van oda állítva. Kisebb mértékben, de azért nálunk sem idegen már a civilizáció e réme; s kellett és van is gondoskodás itt is

annak enyhítéséről. A társadalmi jótekonyság, különösen a nőegyletek fáradozó munkássága által, itt is megtette s folyvást megteszi a magáét e részben.

Képünkön mintegy husz, hat—tiz éves fiut látunk magunk előtt egy árva-menedékházban, a hol kis kenyérekét s egy-egy csésze tejet kapnak, mit egy felvigyázó vezetése alatt két fiatal nő osztogat közöttök. A kisebbek, valamint a leányok, más helyiségekben nyernek ellátást, s a nap különböző óráiban más meg más hasonló gyermekcsoportokra terjeszti ki gondját a jóltevő szeretet. A gyermekek nagy része rongyos, meztelábás, ha itt tejeskét s kenyéret nem kapnának, koldulniok vagy lopniok kellene. Ah, így is hány árva kerül a bűn s csábítás kezei

AZ ÚJ KASTÉLY. — A MADÁCH-IMRE LAKHELYE. — SZTRÉGOVA. — MADÁCH IMRE LAKHELYE. — (KIMNACH LÁSZLÓ RAJZA.)

AZ ÚJ KASTÉLY. — A MADÁCH-IMRE LAKHELYE. — SZTRÉGOVA. — MADÁCH IMRE LAKHELYE. — (KIMNACH LÁSZLÓ RAJZA.)

AZ AMERIKAI NAGY LAPOK.

Sok magyar ember olvasta nagy csodálkozással a mult évtized alatt azt a feltűnő hirt, hogy egyetlen

amerikai lap egész expedíciókat küldött ki Afrika ismeretlen bensejének kikutatására s ugyanez a lap százezreket fordított északsarki kutatásokra. Nálunk, hol a „Times” kivételével világápolat alig ismertek, a nagy közönség csak ekkor kezdte sejtetni, hogy az Egyesült-Államokban, a csodák csodájában, a lapok is rendkívüliek s csak ezután, különösen a filadelfiai kiállítás következtében, lett némi tájékozódásunk az amerikai óriási hirlapirodalomról. E tájékozódás azonban még most sem nagyon biztos s úgy hisszük, hogy az alább következőkben kevésbé ismert dolgokról szólhatunk.

Az Egyesült-Államok újabb történetére, mely pedig kétségkívül a legnevezetesebb közé tartozik a modern történeben, a legnagyobb hatást három egyén gyakorolta: *Greely, Bennett és Raymond*. Mind a három egyedül csak hirlapiro volt. Miféle körülmélből 40 évvel ezelőtől működni kezdtek, a hirlapirodalom még az Océánon túl is gyermekkorát élte, a mint ez a vasút és távíró fejlettsége miatt könnyen el is képzelhetjük. A három férfi fellépett egész forradalmat alkotott a hirlapirodalom terén. A legjelentékenyebb volt, különösen ha a pénzügyi szempontot tekintjük, *Bennett*, a „New York Herald” alapítója. E lap csakhamar az amerikai minden napos barátja lett. Bennett élt-halt lapjáért, tekintélyes állásokat visszatartott, s rendkívül nagy áldozatokat hozott, hogy lapját érdekessé tegye. A rabló-historiákra és törvényszéki tárgyalásokra különös gondot fordított s minden fontosabb cikket maga javított ki. Cikkei mintaserű stílusban voltak írva. A lapot különben csak híreiről olvasták s politikai hatása épen semmi sem volt, mivel maga is keveset törődött a politikával s volt eset, midőn lapjában egy hét alatt 3—4-féle politikai irányu cikket jelent meg. Midőn Bennett hirlapiról pályáját megkezdte, pinczehelyiségben volt a szerkesztősége, maga volt lapjának tudósítója és inasa és a „kiadó-hivatal” két hodóra tett deszkából állott. Életének végén ellenben, bár lapján kívül más üzlettel soha nem foglalkozott, több mint 5 millió dollár vagyona volt s fiának hátra hagyott lapja a közhit szerint évenként 700,000 dollár (másképp millió forint) tisztas hasznot hajt.

A másik híres szerkesztő *Greely*, a „New York Tribune” szerkesztője, aránylag szegényen halt meg, alig volt egy pár százezer dollára, a mi Amerikában csekély dollár. Tekintélye azonban sokkal nagyobb volt s még halála is. Nemes, ideális lelkiállását beontotta lapjába is. A négernek felszabadítása érdekében lapjának működése valóban gyújtó hatása volt. Ez időben *Greely* valódi néptribus tekintélyét nyerte s egy párt köztársasági elnöknek tűzte ki. Ideális jelleme mellett gyakorlati érzelme s még igen kellemes és élénk humorisztikus előadása is volt.

Raymond, a harmadik nevezett newyorki hirlapiról, úgy szólván *Greely* és *Bennett* egyesülése volt, de nem volt oly nagy, mint társai s nem is oly ónálló. Lapjában a „New York Times”-ben méltóságosabb akart lenni, mint *Bennett* s kevésbé ingadozó és ábrándozó mint *Greely*. Folytonosan az egyensúlyt igyekezett fenntartani s ezért inkább csodálták, mint szerették. A rendkívül szivós és ügyesen balancirozó kis embert kortársai a „kis szörnyeteg” melléknévvel ruházták fel. Politikai szereplésre ő is vágyakozott, mint *Greely*, de nem bírt súlyra vergődni, s aránylag ő is szegényen halt el s bár lapja jól fejlődött, idegen tőkét volt kénytelen igénybe venni, hogy a „Herald” gyors híreivel versenyezni tudjon.

A három szerkesztő közt a legszorgalmasabb volt *Bennett*, ki még élete későbbi éveiben is maga gondoskodott a lap pénzügyi vezetéséről. *Greely* ellenben, ki e aknem mindenben ellentéte volt pályatársának, a lap szemelme vezetését tartotta meg folytonosan magának, míg a pénzügyi vezetését másokra bízta. Mindketten különben kifárada, életük végső éveit egészen visszavonulva falun töltötték el.

Az amerikai hirlapirodalom a mindenható triumvirátusé kora ma már elmúlt. Most a hirlapirodalom is a tüke hatalmasa került s ma már lehetetlen volna ott egyes embernek, még ha oly fényes tehetsége volna is, mint *Greely*nek, diktatóri hatalmat gyakorolni a sajtó által. Ő olyan volt még Amerikában, mint nálunk *Kossuth* a 40-es években.

Ma már a néptribusok az Egyesült-Államokban is csaknem kizárólag a parlamentben szerepelnek.

A FEJYENCZNŐ.

Egy fogházfelügyelőnlő elbeszélése.

I.

Az 186*-ik év egy komor délutánján csikorogva nyitlak meg a börtön nehéz ajtóit, hogy egy új foglyot becsassanak be rajtok. Engem, *Bartón Annát*, jó eleve tudósítottak, hogy e nő fejező az én örökösöm alatt fog állani. Megszokhattam volna már az ilyen vendégek érkezését, de mindamellett be kell vallanom, hogy mindannyiszor valami titkos remegés vett rajtam erőt, mert éreztem, hogy a felelősség súlya terhel.

A foglyot bevezették. Sötét színű ruhába öltözött, csinos, magas nő volt. Barna hajához nagyon jól állott tiszta kék szemje. Szomorúnak látszott, de önmegadással tűrte megalkalmazását.

Kétségkívül az úri osztályból került ki, gondoltam. Vonzó arca mindjárt rokonszenvet ébresztett iránta, nem annyira szépsége, mint inkább gyöngéd kifejezése által. Sok szép nő volt már felügyelem alatt. Emlékszem egy madonna-arcu ifjú leányra, ki azonban halóságos Jezabel volt. Szép külső alatt lappanghat rüt lélek. De ez az új fogoly nem olyanhoz hasonlított; úgy rémlett előttem, mintha valahol láttam volna már, de hiában törtem a fejemet, sehogyse jutott eszembe: hol és mikor? Első teendőm volt az új lakos nevét bevezetni s áttűni röviden az adatokat: „Simpson Angélika, huszonhárom éves. Vétke: a háznál, hol mint nevelőnlő volt alkalmazva, ékszereket lopott el. Büntetése: két év.” A jegyzésben ez állott: „büntelen előéleti.”

Száraz tények, még csak kiváncsiságomat sem fokozták. Az úri rendből való nőfoglyok rendszerint gyermek-gyilkosság vagy féltekenység miatt elkövetett emberölés miatt kerülnek be; a tolvajlás büne nagyon ritkán fordul elő. Az ékszerlopás, nézetem szerint, sehogysem illet ez új fejezőnlő magatartásához.

Most a „fodrásznlő” lépett elő, fölfegyverkezve egy pár rettenetes ollóval, melyeket könyörtelenül nyitogatott ki. A szép hajfűrők lenyirbálásában szenvedélyes gyönyörűséget talált.

— Simpson, üljön le, mert a szabályok értelmében le kell vágatnunk haját, — szóltam röviden.

A nőket hajuk lenyírása rendszerint kihozta sodrúkból s előre el voltam arra készülve, hogy kényszereszközhöz kell folyamdnom. Legalább a legtöbb esetben így kellett eljárunk. Azonban ez új fejezőnlő e tekintetben is különbözött a többi nőktől. Keserűen mosolyogva szólt:

— Rendelkezésre állók.

Pedig gyönyörű hajzata derekát verdeste. A fodrásznlő kegyetlen gyönyörrel nyirbálta a hullámos hajfonatokat.

— Most jöjjön a fürdőbe, — mondtam. Azután reá adtuk a sötét fejezőnlő ruhát. E borzadt ruhában is inkább valami apácának fogadták volna el, ki önkénytelen vette föl az öltönyt, hogy hasonlítson azokhoz, kiket vizsgált. Még ez az iszonyatos öltöny is jól illett neki.

Őt percz mulva zárkájába veztettem s Angélika a gondjaimra bízta nyáj tagjává lón felavatva. Lépteink zaját a fejezőnlő figyelmét felébredtívték, mindegyik óhaját az új fejezőnlő megpillantani. Egy Cooper Mari nevé nő, ki rablásért itéltek el, ajtaján dörömbözve, kiabált, hogy egy pillanatra menjek oda hozzá.

— Mi baja, Cooper? — kérdeztem.

— Asszonyom, — mondtam, — a tífus hegye előtt.

A nő épen azzal volt megbizva, hogy vászon-zacsókat varrjon, így hát nem volt okom kétkedni állítása igazságában. Pedig hazudott, a tífusnak nem volt semmi baja.

— Hogyan merészel itt hazudozni? — mondtam boszusan, — csak dolgozod tovább is serényen.

— Bocsanát, asszonyom, — rikácsolá, — de ha megkóborolnak sem bánom, mondja meg, ki lehet új vendégünk, ugy-e bár valami tolvajbánda finom keze?

El akartam hallgattni, de nem lehetett megállítanom nyelve forgó kerekét.

— Hallgasson, — szóltam haragosan, — mert bejelentem.

— Csak rajta, — dühöngött az asszony, — majd kitudom én azt, a mit akarok, fogadom. Rácsuktam az ajtóit, hadd dühöngje ki magát. Mikor aztán lecsillapodott, hogy makacsúságáért meg legyen büntetve, sötét börtönbe csukattam. Mikor elvitték, fenyegetőzött, hogy ezt az új fejezőnlő bánja meg. Pár óra mulva kibocsáttam, ráparancsolva, hogy szépen viselje magát s az új fejezőnlő még csak rossz szóval se merje illetni.

Egy negyed nyolcra a fejezőnlőktől el szoktak szedni ollót, tűt. Ekkor aztán egy félóraig szabad idejök van, aztán fölvetik az ágyat, a gázt lecsavarják s mindenki lefekszik.

Az új fejezőnlőnek kivételesen théat is adattam. A mint zárkájába léptem, sirt, mikor rám nézett, könyeit letörölve s nyugodt arcvonásán ismét a régi kellem ilt.

— Itt van a theája, — szóltam, mintha észre sem vettem volna, hogy sirt, — aztán itt van a főzelék is.

— Nem vagyok még éhes, — sóhajta, — de ha a törvény értelmében csakugyan kell ennem, arra is rászánom magamat.

— Nem kényszeríthetjük arra, hogy egyék, — viszonoztam szeliden, — de talán jól tenne mégis, ha ez ételt elfogyasztaná, mert, lássa, most is oly erőtlén.

— Köszönöm szívesességét, — mondtam, — de még most nem tudok enni.

— Ha velem beszélsz, édes leányom, — szóltam, — a törvény értelmében engem mindig „asszonyságnak” szólítson. Én vagyok itt a felügyelőnlő s ez a czím illet meg.

Nem kicsinykedő hiuságból figyelmeztettem, de kötelességszerűleg be kellett vezetnem a szabályok ismeretébe a szegény teremést. Mert ha véletlenül más felügyelőnlő czímét téveszté el, nagyon könnyen megüthető volna a lábát, s szigorú fenyték alá kerül.

Elertette ő is szándékomat.

— Bocsanát, asszonyság, — mondtam kérő hangon, — vigyázní fogok mindenkör.

— Jól van leányom, majd lassacskán bele-törődik ez új életmódba is, csak türelem, ez a földol, majd csak kitalál az a két év s hamarabb elmúlik, ha jól viseli magát.

Szép kék szemeből kicsordultak a könnyek, most nem fojthatta azokat vissza.

— A világon sincs nálam szerencsétlenebb nő, — zokogta, — de hál istennek, hogy önben, asszonyság, oly jó felügyelőnlőre találtam. Régen nem bántak velem ily gyöngéden.

Szerencse, hogy e nyilatkozatát mások nem hallották, mert az engem kedvezőtlen színben tüntetett volna föl, a mennyiben nekünk nem szabad ily kiváló gyöngédéget tanusztatnunk. Intettem hát neki, hogy hallgasson s rácsukva az ajtóit, magára hagytam.

A másik felügyelőnlő gyöngéledett s e miatt az éjszakai szolgálat is reám nézett. Elolvastván az esteli imát, különösen vizsgáltam még a szegény *Simpson*ot. Az éji szolgálat legjobban kimerít bennünket. Zárkáról-zárkára kell járjunk, meggyőződés szerint a felöl, hogy a fejezőnlőktől alusznak-e s nincse köztük olyan, ki szabályellenesen viseli magát.

Cooper asszony fenyegetőzését már elfeledtem; neki azonban gondja volt arra, hogy újból eszembe juttassa. Alig hagytam el zárkáját, iszonyu kiáltozás közt tépte le magáról a ruhát, aztán kihányta ágyneműjét, majd széklet s aztaltd földöntött. Visszaforodtam rögtön.

— Nos, asszonyság, — kiáltá kacagva, a mint megpillantott, — nem megmondtam, hogy rajtam nem fognak ki, nem bizony, velem nem bírnak egykönnyen!

Egymagam csakugyan nem bírtam volna ez izmos nővel, ki dühös volt, mint a tigris s híres öklöz. Hogy tehát megtanítsuk a szabályokra, örökölt küldtem.

— Így nem egyhamar szabadul ki, Cooper, — mondtam komolyan, — kár így erőszakoskodni, lássa, nem megy azzal semmire sem, csak a büntetését fokozza.

— Maga az oka, — kiáltá vadul, — miért védelmezi azt az új fejezőnlő, kit én azért is gyűlölök. Ah! hát katonákat is hivatunk, lássuk, hogy bírköznek egy asszonnyal!

A katonák belettek. Elkésződött a dulkodás. Aránylag elég sokáig tartott, míg a bilincset kezeire verheték. Egy heti sötét börtönt kapott kenyéren s vízen, börtöl megszoritva.

A dulakodás felébredtette a már alvó foglyokat, de hozzá léven szokva az ilyes jelensétekhez, csakhamar ismét elaludtak. Ezekkel hát nem is törődtem semmit sem, csak attól tartottam, hogy a szegény *Simpson* is aggódhatik, nem sejtve, hogy mi történt.

Kinyitván zárkáját, láttam, hogy halálsápadtan áll ágya előtt.

— Mi történt? — kérdezte reszkető hangon. — Ne ijedjen meg, leányom, — igyekeztem őt megnyugtanni, — egy elvetemült nő rakon-czátlanokodott. Most már minden rendben van megint s ön is aludjék nyugton.

Reszkette kulesolta össze kezeit; félelem s aggódom ilt arczán minden vonásán.

— Istenem! — sóhajta, mit tettem én, hogy ily borzadt helyre kellett kerülőnl!

Ráfordítottam a kulesot hirtelen, mert attól tartottam, hogy ha még egy perczig ott időzöm, a nyakába borulok én is, s vele együtt sírok.

II.

Három-négy napig ment minden a maga rendes kerékágában. Sejtelmem csakugyan nem esalt meg. *Simpson*nál jobb, csöndesebb, engedelmesebb fogoly még nem volt örökösöm alatt. Oly megadó türelemmel hordozta a reá mért csapást, hogy szinte bámultam. A mint a fejezőnlő elszórt találokztak vele a közös teremben, mindjárt észrevették, hogy ez az új fejezőnlő az „úri rendből” került közejük, a mi bizonyos ellenszenvet ébresztett iránta bennök.

Simpson szépsége, egyszerű méltósága szintén szemet szurt az elvetemült nőknél; kárörömmel nézték tehát, a mint fehér, finom kezeivel neki is surolni kellett a terem padlózatait. Még az az egy szerencséje megvolt, hogy nem váltottak vele szót.

Akad mégis egy, ki szintén igényt tartott arra, hogy úri rendből valónak tekintésék, s mint ilyen közeledni is akart Angélikához. Ez *Garnish Adél* volt, ki egy tábornok lányának adván ki magát, annak nevére váltókat hamisított, s így került a fegyházba. *Simpson* azonban, bár udvarias volt irányában, még sem méltatta e nőt barátságára, mi miatt aztán a tábornok lánya szintén meggyűlölte az „úri bábút”, ki nézete szerint nem közjókul való.

A szerencsétlen nő iránti rokonszenvem napról-napra nött s elvégre kivítem azt is, hogy az alsóbrendű munkáktól fel lett oldozva. Igen ügyesen, szépen tudván varni, ingek készítésével foglalkoztattnam, s örömmre szolgált, mikor a bizományos kereskedők meglegedéseket nyilatáitak.

— Tudok ám én ruhákat is varni, jó asszonyság, — szólt egyszer, a mint megdicsérttem, — minden ruhámat magam varrtam.

— Tud? — kérdeztem, — ezt már szerettem, — viszonoztam, — nekem épen ruhára van szükségem s azt hiszem, hogy felvigyázó-társnlőim is önt bízzák meg, ha látják, hogy jó ruhát állít elő.

— Köszönöm szívességét, asszonyság, — viszonoztam, — nem panaszodom az ingvarrás ellen sem, csak hogy az néha-néha kifáraszt.

Addig minden szépen ment, míg az a veszedelmes Cooper ki nem került „a sötétből”. Sáp-padtabb, gyöngébb volt egy kissé, de talán megmegrőzötőbb s daczosabb. Megecsűdött, hogy boszút áll az új fejezőnlőnek, ki hite szerint neki oly sok keseri órát szerzett. *Simpson* nyájas magaviselete sem hitőtte le boszuszómját.

A női foglyok jelleme igazán még most is megfejtenet talány. Az orvosok szerint a nők kedélyállapotának változását a hystéria idezi elő. Most kacagának, majd tánczolnak, aztán dudzognak, pörölnék, mindenkivel kikötnék. Különösen tapaszalható ez a jelenség a női fejezőnlőknél. A férfifejezőnlők nem törnek ki oly könnyen mint a nők, kiket a gyöngédesség sem fejezvez le. Cooper asszony előre kieszeltte, hogy mikor szítsa föl a tüzet *Simpson* ellen.

Zárkája nem volt messze az övétől, ugy hogy egészen fölsérélhette a maga kopott sóprújt *Simpson*néval. Azt hitte, hogy majd bevadolja őt s a többieket így az áruló ellen fölázítja. Azonban nem ért célzt, mert Angélika hallgatagon tűrte a csérét. Naponta tettek sétát közösen az udvaron. Cooper úgy intézte, hogy *Simpson* ruhájára hágjon, vagy a haját huzzálta, majd ezzel sem érve be, faczipójével rugdulta. Ezt

mind oly ügyesen s alattomosan tette, hogy egyikünk sem vehette észre.

Egyszer azonban mégis észre kellett vennem. Ugy megkarmolta ez a vadállatias nő szegény foglyótársát nyakát, hogy az élesen felkiáltott. Rögtön odasietve kérdeztem: „maga jajgatott, *Simpson*?”

A szegény leány felénk tekintve Cooperre, sóhajta viszonozta:

— Mit tesz asszonyság, heves görcs-rohamom jött, majd csak elmúlik. Még ekkor sem tudtam biztosan, hogy Cooper mint bá-nik vele.

— Jó lenne az orvoshoz fordulnia, az majd rendelne valamit, nem jó az ilyen bajt könnyedén venni, — biztattam szegényt.

— Köszönöm, asszonyság, most már egészen jól érzem magamat.

Azt kellene feltételeznünk, hogy az ily szokatlan nagylelkűség megpuhítja az érzelmeny szívet is. Talán meglágyította volna a követ, de Cooper még jobban fölingerlé. Attól fogva mind keserőbb gyűlölettel üldözte, folyton bántalmazta s egyszer jelenlétemben így rikoltott rá:

— Miért nem árulsz el, miért nem szidsz engem, miért nem köpsz a szemembe, te úri birka? Nezze asszonyság, ezt a türelmes birkát, három hét óta boszontom, csipkedem, karmolom s még csak föl sem ad. Olybá veszi az egészet, mintha czirógatnám. Ez már mégis sok!

— Mit értek ez alatt? — kérdeztem komolyan, rá nézve a tigris asszonnya.

— Hát mondjak-e még ennél is többet? mindent elkövettem, hogy e kicsikébl kicsaljam az ördögöt s nem bírok vele, még a szent is elhagyta volna már ezota a türelme.

Írtózatosan felboszandoktam. Kettő törhetett volna ez izmos nő; de most mintegy elvesztve önuralmat, reá rohantam s erősen megráztam. *Simpson* halvány arca mintegy kiálto tanujele volt annak, hogy mennyit szenvedett méltatlanul s engem bántott az, hogy elébb észre nem vehettem.

— Egy szót se többet, te hiéna! — kiáltottam, — vissza a sorba s majd meglásd Cooper, mi vár reád. Egyszeren a fogházfelügyelőnek jelentek föl. Megkapod duplán azt, a mit érdemelsz.

Mégis nagy ereje van az erkölcsi bátorságnak, mert az az izmos nő tekintetem sulya alatt mintegy leroskadva, ösztönyszerűleg állott a sorba; de *Simpson* előre lépett:

— Asszonyság, kérem, ne büntessék meg, szívesen megbocsátok neki, talán majd nem bánt ezután, hiszen nem adtam én arra okot. Ugyis szomorú életünk van itt, ne keserítsük meg azt, legyünk itt mindannyian testvérek.

Ez elvetemült nőket is meglepte *Simpson* ez eljárása; látszott rajtuk, mennyire jól esett nekik, hogy őket nővérei gyanánt tekintik; sőt egyesek-gyének szempilláján könnyek is csillogtak. Mások Cooper ellen fordultak, szemrehányásokkal illetve e vad tigrist, ki dühösen kiáltozta: „Csak vigyetek a sötétre, mert ha nem, mindjárt összezírom azt a bűnös szentet.”

Nem is tehettem mást. Most nem vonakodott, ment türelmesen, maga is kívánta, hogy elzárják.

Simpson esete lett a beszéd fő tárgya akkor este. A felügyelő megígérte, hogy ügyében közbelep. A börtönlelkész is követelte, hogy innen jobb helyre tegyék el. Ártatlan nem lehet ugyan, mert akkor nem volna itt, de kétségtelen, hogy éret bűnbánat tisztíthatta meg szívet. A szegény nő soha egy szóval sem említé a bünt, mely miatt idekerült s még csak nem is czélt az arra. Ha kérdezték, csak annyit felelt: „Majd csak kiszabadulok valamikor!”

Többször beszélgettem vele. Elláttam könyvvel s tapaszalattam, hogy mily sokoldalú ismerete van. Körében szinte elfeledkeztem arról, hogy feyházi felvigyázó vagyok; e nő uralkodott fölöttem. Multjából azonban ki nem vehetem egyetlen egy szót sem.

Egy nyugtalanul eltöltött éj után a nappali szolgálat rám kerülvén, délutáni sétálokban én voltam a fejezőnlők mellett. Ki léven merülve, én nem sétáltam velök együtt, székelt hozattam s úgy néztem őket, a mint sorjában el-el haladtak mellett. Egyszer aztán felszenderedtem; hangos hahota ébresztett föl szunyókálásomból. A fejezőnlők daloltak, tánczoltak s csak *Simpson* állott szerényen, félrevonulva a többiekől közvetlen székem mögött. Rögtön intéz-

kedtem, hogy a rend helyreálljon. Ha még pár perczet késem, a főfelügyelőnlő észreveszi, hogy elaludtam s állásom kockázatva van. *Simpson* lökött meg, hogy fölébredjek. Neki köszönhettem, hogy a dolog nagyobb botránynya nem fejlődött. Az őrállomásán elaludt őt nem számíthat irtalomra s mi lett volna belőlem, ha *Simpson* fel nem ébreszt. E percztől kezdve e szegény fejezőnlő iránt hálára voltam kötelezve s úgy tekintettem őt, mint testvéremet.

(Vége köv.)

A „CIMBRIA” ELSŐLYEDÉSE.

A jelen év első hónapjában sok szerencsétlenség történt, de mindannyi között borzadt magysága által leginkább kitűnt a „Cimbia” gőzös elsőlyedése január 19-én az éjszakai tengeren.

A hamburgi nagy postaszállító gőzöskök egyike volt ez, telve utazókkal s amerikai kivándorlókkal, kik között a mi szegény tótjaink jelentékeny számot képviseltek. A hajó egészen tönkre ment, matrózai és utasai közül igen kevés szabadult meg, egy a szerencsétlenség az „Alice” nevű londoni helyigözös elsőlyedése óta kétségkívül a legnagyobb, melyet az újabb időkben a hajózás történetében följegyezhetnek. Ma már úgy a nagy katasztrófa részletei, mint az elsőlyedt és megmenekült utasok nevei eléggé ismeretesek s itt a szomorú eseményt összefüggőleg adhatjuk elő.

A „Cimbia” január 18-án indult el Hamburgból New-York felé 380 utassal és 110 matrózzal. Utasai közt mintegy 70 felvidéki kivándorló tót volt s egy pár magyar is Komárommegyéből s más vidékekről. Már az Elbe torkolatánál megneklelt a hajó, de csakhamar megszabadult s utját félbeszakítás nélkül folytatta. Péntek éjjel sürü köd ereszkedett le, a „Cimbia” tehát fél sebességgel haladt, de később e sebességet is veszélyesen tartották s még lassabban hatóttak előre. A hajósoknál szokásos figyelmeztető jeleket egymásután hangoztatták. Egyszerre Borkum sziget közelében, 20 tengeri mérföld távoltságban Norderneytől nyugat felé, észrevették, hogy néhány száz lépésre egy gözös zöld világa látszik. Rögtön megadták a vészjelet, melyet a közeledő hajó is viszonozott; a „Cimbia” gőzöse megállott, de még mielőtt viszonzhatta volna a jelt, hátsó fedélzetének oldala oly erős lökést kapott, hogy a kormányzó fedélzet felé hajlott. A matrózok és utasok azonnal a fedélzetre rohantak; de mielőtt megtudták volna, mi történt, az idegen hajó eltűnt. Teljes erővel távozott el. Mint később kitűnt, a hajó „Sultan” nevű angol közszállító hajó volt *Cuttlin* kapitány vezetésében, ki elég lelketlen volt a baleset után rögtön menekülni.

A „Cimbia” hajótisztszjei azonnal belátták, hogy el kell vesznök. Mindenekelőtt az utasok megmentéséről gondoskodtak. A mily gyorsan csak lehetett, felkötötték a mentőöveket s a nyolcz csónakot, melylyel rendelkeztek, vízre bocsátották. A matrózok a padokat s a hajó fadarabjait is szétvagdosták s a vízbe dobák, hogy a tengerbe esőknek legyen mibe kapaszkodniok. Szerencsétlenségre a hátsó fedélzeti oldalon, mely meg volt hajolva, a csónakokat nem lehetett lebecsátani s így csak a másik oldalon levő csónakokhoz fordultak. Hansen kapitány, ki folytonosan helyén állott s a többi tisztet elismerésre méltó buzgalommal igyekeztek a zavarba jött tolongó emberek között rendet csinálni. Egyszerre azonban érezték, hogy a talaj süllyedni kezd lábok alatt, a víz rendkívül gyorsan emelkedett s pár percz alatt a szép hajóból már csak az árbócszeszek emelkedtek a víz fölé. Köröskörül több száz félig meztelen, segély-nélküli ember uszált a habok között; kiabálásokokat s kétségbeeső jajgatásokat lehetett mindenfelé hallani, azután mély csend következett be, a halál nyugalma.

Csak néhánynek, összesen 17 embernek, sikerült megkapaszkodnia a hajónak vízből kiálló részein: itt maradtak a fagytól férgedve, kimondhatatlan halálfelelmek között dél, midőn egy „Diamond” nevű brémai hajó megrkezett s őket megmentette. A kettő csónak közül csak egy érkezett meg Hamburgba; 39 ember volt rajta, köztök a második hajótiszt, az említett 17-en kívül az egyedüliek, kik az 500 közül megmenekültek. A többi csónakok valószínűleg a „Cimbia” süljedése álti oko-

zött hullámtorlatban vesztek el. Hamburgban e csónak megérkezése hallották meg a szerencsétlenség híret. A kikötőben levő hat legnagyobb hajót rögtön elküldték a katasztrófa helyére, de menteni már nem lehetett semmit, hiszen két nap telt el azóta.

A megmenekültek általában nagy dícsérettel emlékeznek meg a „Cimbria” tisztjeinek és legénységének magaviseletéről. A kapitány s az első hajótiszt hivatásuk teljesítése közben halt meg, ép úgy a legtöbb matróz. De annál nagyobb és egyhangú az eltűlő nyilatkozat a „Sultan” hajó kapitánya Cuttill ellen, ki talán azért, hogy a felelősségtől meneküljön, vagy hogy saját szinten, bár csak kissé, megsérült hajóját veszélynek ne tegye ki, egész közönyösen tovább hajózott s a hajózási törvények szerint súlyos vétséget képező könnyelműségének áldozatait sorsukra hagyta. A csónakban levő 39 embert is csak az mentette meg a szerencsétlenségtől, s esetleg éhenhalástól, hogy egy „Theta” nevű hajóval találkozott, mely a hajótörteket fölvetette és Hamburgba vitte.

tósen kiszorította a spanyol esokoládé nevű ital, melyet ugyanazon bódékban kis kőcsészékben árultak. Hidegen és melegen egyaránt isszák.

* Az angol koronát, melyet az udvari ünnepek alkalmával használnak, a jelenlegi király nővérére a Zundell és Bridge-cég készítette 1838-ban és pedig az előbbi koronák ékszereiből. Vannak e koronában gyémántok, gyöngyök, rubinok, zafirok és smaragdok, nagyrészt aranyból és ezüstbe foglalva. A süveg sötétpiros selyem, hermelinnel díszítve s fehér selyembéléssel s a hermelin alatt két sor gyöngy van, az egyikben 129, s másikban 112 darab; e két sor közt közepén van egy nagy zafir, melyet IV. György király vásárolt a korona díszítésére; hátul, középhegyen, egy kisebb zafir van, két oldalt 3—3 még kisebb s ezek közt 8 smaragd. A zafirok felett és alatt 14 gyémánt van s a smaragdok körül 128 kisebb s a smaragdok és zafirok közt 16 löbberlevél-alaku díszítés van 160 briliánnal. E széles szalag felett 8 zafírt és 8 gyémántot látunk, 148 apróbb gyémánt által körülvéve. A korona közepében, a gyémántokból kirakott maltai kereszt közepén van a híres rubin, melyet Eduard walesi herceg, III. Eduard fia — a híres fekete herceg — Kasztília királyától, Don Pedrótól kapott 1367-ben a majerai csata után. E rubint V. Henrik az agincourti csatában 1415-ben sisakján hordta. A rubin körül elhe-

gyülést tartottak, melyben a felett tanácskoztak, miként lehetne némi vallásos korlátozásokat megszüntetni, különösen az eróletelt nötlenségre és tisztán növény-elédre vonatkozó vallásos intézkedéseket megváltoztatni.

* Haj-albumot készítenek most az amerikai nők imádkók fűrtjeiből, modern mód szerint utánozva a veres indiánok eljárását, kik egykor vitézségük jeléül ellenfeleik skalpjait gyűjtötték egybe. A haj-albumban minden udvarló fűrtje külön kék csomagban van elhelyezve s mellette az uri egyén kora, szemének színe s más jellemző sajátosságok vannak feljegyezve.

* Törpe fenyőfákat hordanak az előkelő kínai nők mellszítésül s e törpe fenyőfák gondos kezelés folytán, melyben a kínai kertészek remekelnek, mindenkor oly kicsinyek maradnak, hogy a gomblyukba lehet őket tűzni. Különös sajátáguk, hogy e törpe alakjukban is éveken át frissék és zöldök maradnak, ezért tartják őket a hű szerelem jelvényeinek.

* A híres spanyol hős, Cid és neje Ximena csontjait tudvalegőleg mult évben találták meg Hohenzollern-Sigmaringen Károly hgy család kínesei között. Hogyan kerültek oda? nem tudták megmagyarázni. A herceg Alphonso spanyol király kérelmére a csontokat visszaadta Spanyolországnak s

Az I. csónak találkozására a „Theta” hajóval.

A „SULTAN” ANGOL GŐZHAJÓ ÖSSZEÜTKÖZÉSE „CIMBRIA” HAMBURGI POSTAHAJÓVAL JANUÁR 19-ÉN.

EGYVELEG.

* A jeges pinczék használata már a középkorban divatos volt. Egy a 17-ik században élt florenzi, Rinuccini Tamás, Medici Anna hercegnő udvarmestere, e tárgyról a következő érdekes sorokat jegyezte föl: „A hűsített italokat e század elején kezdték el ismét használni. A boros üveget az ebéd előtt néhány óráig kutba tették s oly kutakba, melyek vizét különösen hidegnek hitték, a szomszédok is rendesen elküldték kőkorsóikat. Később télen jeget is vágáltak, hogy a bort, vizet és gyümölcsöt lehűtve adják az asztalra s e szokás annyira elterjedt, hogy némelyek még a hideg időszakban is gyakorolták azt. 1609-ben Paolsari Antal, a nagyherceg komornyika, évenként 400 líráért bére vette a jeget, később a nagy hercegnő megvásárolta tőle a jeget s egy apácázárának adományozta. A bérszög 1665-ben már 4300 lírát tett. Pizában és Livornóban a jég béreért 2000 lírát fizettek. Ha nyáron elfogyott a jég, a vállalkozók kénytelenek voltak a hegyekből hajat hozni s azt nagy gödrökben őrizni. A jöletet szerető gazdagok vizeiket citrom-, jászmin- s másnémi nedvekkel és cukorral keverve készítették s a város legélénkebb helyein voltak egyes bódék, hol ily vizeket árultak üvegekben s jég között tartva. 1668-ban ez italokat már meglehe-

lyezett 75 gyémánt képezi a keresztet. Mindenik oldalán és hátul szintén vannak keresztet, melyekben 124, 132, illetőleg 130 gyémánt van. E maltai keresztet között francia lilom-alaku ékességek vannak közepén négy rubinnal s körül rózsapiros gyémántokkal. A négy maltai kereszt mindégykétől egy iv magy a süvegét át a tetőre, mely gyémántokból alakított tölgyfalevelekből áll. Ez ívek mindenikén 728 különböző gyémánt van. A kereszt, mely a négy ívet egyesíti, közepén zafir s körülötte 4 nagy és 108 kisebb briliánt van. A koronában levő összes drágakövek száma tehát egy nagy rubin, egy nagy és 16 kis zafir, 11 smaragd, 4 kisebb rubin, 1363 fehér, 1273 rózsaszínű gyémánt, 273 kis és négy nagy gyöngy.

* A Niagara-vizesés környékének beépítése nagy ellenszenvet keltett a művelt amerikaiak között s mivel a kormány tervét, hogy e vizesés környékét nemzeti parkká alakítsa át, a jelen időkben csaknem kivihetetlennek tartják, magánjellegű részvény-társulatot alakítottak, mely, ha az engedélyt megnyeri, a vizesésnek Amerikára eső összes részét meg akarja szerezni, a szép érzést gátló épületeket leromboltatja s az egész környéket kellemes vidéké változtatja át.

* A haladás szelleme Japánban még a buddhistákra is elragadt. A fő-bonczek közelebb nagy

azok most márvány-urnában nagy ünnepességek közt helyezték el a burgosi székesegyház kriptájába, hol előbb is eltemetve voltak.

* A Szt.-Gothard-vasuton az alagut elkészülése után az első felében több mint 600,000 ember utazott. A téli hónapokban az utasok száma aránylag kevesbedett, de a máhasszállítás folyását nagy mértékben növekedik, úgy hogy e vasut már közel másfél millió jövedelmet hozott. Az Arlberg alatt készülő alagut is gyorsan halad s a jövő év tavaszára valószínűleg teljesen elkészül.

* Rendkívüli fényűzést fejt ki öltözetében a Washingtonban levő kínai követ. Minden alkalommal új és új öltözetben jelenik meg s tisztán selyem- és szatin-ruháit 300,000 forint értékűeknek mondják. A washingtoni nők nagy irigységgel beszélnek felőle.

* A gonosztevők agyából több boncztanár, köztük első sorban Benedikt Bécsben azt a következtetést vonták le, hogy a nagy agy felületén némi hajlás és mélyedés jelzi az emberek hajlamát e gonoszra. Bardeleben jeni tanár, ki szintén nagy számú bonczolást vezetett, kimutatta, hogy e kanyarodások és mélyedések igen változatosak, és soha sem lehet ebből következtetni, vajjon az agy gonosztevő volt-e vagy nem?

LUKÁCS MÓRICZ ÉS SIRJA.

A Kisfaludy-társaság ez évi ünnepélyes közlésének egyik kiváló tárgya lesz Lukács Móríc emlékezetének megújítása. Lapunk a közlés napjának (febr. 11.) keletét viselven homlokán, az ülésről s a tartandó emlékszedről csak jövő számunkban értesíthetjük olvasóinkat. De már e nap megünnepléséhez kívánunk járulni, azon s napjelét rajzát közölve olvasóinkkal, melyet Lukács Móríc, Meránban elhunyt neje és önmaga közös sírjával állítottatott, üresen hagyva a feliraton saját halála napjának a helyét, s úgy rendelkezve, hogy majd ő is imádott neje mellé tétessék le az örök nyugalomra. Azóta az üresen hagyott hely is betöltött — magában a sírban s a sírkő feliratában.

Érdekes lesz az alkalommal Lukácsnak, neje halála után két hónappal, unokaöccséhez, Kvassay Ede ismert írónkhöz intézett, bizalmas, de közérdekű levelét is közölnünk. Élénken eszteli ebben vesztésége fájalmát, öngyilkossági gondolatait, melyek elől a multba, emlékeibe menekül s emlékiratai megírásához kezd — és végre végrendelet tervezetét, melyen azonban utóbb, mint tudva van, a Kisfaludy-társaság elnyére azon változtatást tette, hogy az ennek szánt 5000 forintos hagyományt 10,000 forintra emelte föl.

Ime a szép levél, egész terjedelmében s csak elején és végén egy pár sornyi magánbeszédű vonatkozás kihagyásával.

Merán, 1874. márcz. 23.
Villa Fanny.

Kedves Öcsém!

Isten óvjon meg azon szörnyű csapástól, mely engemet ért, boldogságotam tönkre tette, életemet tartalmától, czéljától fosztotta meg, azt elviselhetetlen teher gyanánt hagyta rajtam, melyet magamról lerázni gyakran kíséretbe jövök. Az első napokban, hetekben, nyugodtabban türtem roppant vesztésemet, — hiszen ő az utolsó három hónap alatt annyit szenvedett, már annyira ohajtotta maga is a halált, a szabadságot kinjaitól, hogy némi megnyugvást éreztem azon gondolatban: „nyugszik, pihen”, nem szenved többé. De most napról-napra fájalmasabban érzem pótolhatatlan vesztésemet, elhagyatottságotam, az ürességet, melyet elkötözése lalkemben hagyott. Lehetetlennek tetszik előttem, hogy e nyomor életet tovább cipeljem.

Még egy kísérletet teszek, felveszem az írói tollat, melyet több mint tizenkét éve, hogy végtelen lettem. Ha a toll nem segít rajtam, csak a revolver segíthet, mely minden testi és lelki bajnak újjamnak egy billentésével véget vethet. Arra határoztam el magamat, hogy memoirjaimat írom meg, és néhány nap óta hozzá is fogtam. Oly érdekes, eseménydús időket éltam át, hazánkban átalakulásait egy félszázad lefolyása alatt oly közelről láttam, magam is némileg befolytam a politikai és irodalmi mozgalmakra. Annyi nevezetes embert nem csak hogy ismertem, de alig volt egy is, a kitünőbb egyéniségek közt, kihez közel nem álltam, kivel szoros barátságban nem éltem volna. Az eseményeket nem csak a nyilvános élet színpudján szemléltem, de azt is tudtam és láttam, a mi a színpadok között történt, a szerepvivőket nemcsak costumében ismertem, de pongyolában is. Érdekes anyagban tehát hiány nem lenne, ha emlékező tehetőségem cserben nem hagy, az anyag feldolgozására még képes vagyok és a munkába bele nem halok, mielőtt bevégném. Egyébiránt czéлом tulajdonképen nem az, hogy a tőmérdek könyvek számát egygyel szaporítsam, sem az, hogy vele magamnak írói hírt szerezzek — hűség és ambíció soha sem bántott. Kettő a czéлом: az egyik, hogy büi és bánattal teljes gondolataimnak más irányt adjak, azokat a mult elhalaványodott alakjainak felelevenítésével foglalkoztassam, nehogy a szüntelen töprekedés még örülltét tegyen; másik czéлом, ez utolsó munkámmal, melyet már azért is íparkodni fogok minél érdekesebbé tenni, emléket fentartani elfelejtethetlen kedves nőmnek, mert egyik epizódját házas életünk, együtt telt utazásaink és különösen az ő jellemrajza is képezi fogjak — munkámmal ezen részére legtöbb gondot akarok fordítani, azt úgy szólván szívem vérvél fogom írni: ha sikerül, pszichológiai rajz fog lenni, melyet azon körülmény kevésbé érdekessé nem teend, hogy az életből lesz merítve, s nem fog egy költő phantasiájának színténye lenni.

Eddig kénytelenségből németül írtam vagyis nagyobb részt diktáltam feljegyzéseimet, mert szemem nem gyűzik, itt pedig nincs senki, a kinek magyarul diktálnék. De a mit most írok és íratok ugyis csak anyagul szolgálhat, s annak idején ugyis fel kell dolgoznom, s addig különben is gondoskodnom kell magyar titkárról, kire mulhatlan szükségem lesz, ha majd szemem még jobban elgyengülnek vagy épen a szemorvos által jóslott teljes vakság beáll. Ha Pestre jövök, erről még szólni fogok veled

és tanácsodat kérni. Bizonyosan sok derék fiatal ember ismer, alkalmasot és hajlandót e titkári állás betöltésére. A jellem főtekinet az ügyesség mellett, de a költés is számba veendő, mert mintán Tinim vagyona és jövedelme rokonaira száll, gondolhatod, hogy dús jövedelemmel nem rendelkezhetem. Addig, míg személyesen találkozunk, kérlek, gondolkodjál és alkalmlag tudakozdál egy kissé e tárgy körül, de természetesen a nélkül, hogy bárkinek határozott propositiót vagy ígéretet tennél. Ki tudja a jövőt? Meglehet, hogy a halál megelőzi pesti utamat és ez lenne a legjobb orvosság bajaimnak, a legheylesebb megoldás.

Egyébiránt azon esetre is, ha a halál vagy eszem eltompulása tervezett munkám bevégését lehetlenné tenné, gondoskodtam szeretett Tinim emlékének megörökítéséről. Itt Meránban tettem az ő nevében emlékre több jótékony alapítványokat 4000 frt erejéig s azokat, ha tovább élek, de halálom esete is meg fogom közzévetni. Hazánkban azonban végrendeletben, mely már kellően legalizálva és deponálva van, Tinim nevében és emlékére tete-mesebb alapítványokat tettem az Akadémia, a Kisfaludy-társaság és az irói segélyegylet javára, az elsőnek 20,000, a másodiknak 5000, a harmadiknak 3000 frtot hagyván vagyonomból, oly végre, hogy az Akadémia évenként 200 aranyat, a Kisfaludy-társaság pedig minden második évben 100 aranyat tüzőzn ki jutalmul, Lukács Birly Krisztina-féle pályadíj néven, amaz valamely tudományos, emez valami széptani vagy szépirodalmi feladatnak, nemesak viszonylag legjobb vagyis legkevésbé rosz, de magában is

Lukács Mórícné és Lukács Móríc síremléke Meránban.

önálló becsel bír és kielégítő megoldására. Ily módon kívántam szeretett nőmnek emlékezetét hazánkban megújítani és fentartani, melytől hosszas betegségem mindkettőnköt oly sok évig távol tartott. A tárgy érdeke elragadtott és hosszabbra nyújtotta levelemet, mint sem akartam, beteg szemeimnek és türelmednek rovására zárom tehát levelemet — — — — — maradván — — — — — őszinte barátod és bátyád Lukács Móríc.

Kvassay Ede ur, kihez a levél intézve van, s ki azt legkevesebb ereklvély közt őrzi, annak szives átengedéseért nem csak a mi, hanem olvasóink köszönetére is méltán számot tarthat.

EGY DARAB TÖRTÉNET.

Irta

FRANKENBURG ADOLF.

Ama szerencsétlen ötvenes években, az önkény uralma alatt, egy osztrák miniszteri „ukáz” elrendelte, hogy a magyarországi tanintézetekben az oktatás öt év múlva a legalsóbb gimnáziumi osztályoktól kezdve német nyelven történjen, s az anyanyelv csak a vallás- és nyelvtanra szorítkozzék.

Az elkeseredés, melyet e bódult rendelet szült, általános volt. Nem kevesebbre cözölt, minthogy a magyar nyelv további fejlődését meggátolja s a magyar nemzetiséget kiírta.

Megtestesülve állt egyszerre a hazafiak előtt a germanizáció dermesztő réme, mely a nemzeti önérték és öntudat fölébredését megfojtani igyekezett.

A legszomorubb az volt, hogy ott, a honnan ez ukáz kibocsátották, magyar emberek is voltak, a kik a tanácskozmányokban részt vettek, s ellenmondás nélkül túrték Thunnak, a német-cseh miniszternek tulajdon vérték elleni dühöngését. Ma is élnek neháyan közülök — magas rangban és hivatalban, melyet lelkiismeretük árában vásároltak.

A sértett közérzületnek legelőször is a pozsonyi, sopron- és komáromi (pápai) protestáns egyházkerületek adtak kifejezést. Folyamodványukban, melyet legfelsőbb helyen benyújtottak, loyális, de férfias hangon a magyar nyelvet oktatási nyelvül meghagyatni kérték. Ezenkívül nyilvános gyűléseiken hetekig, sőt hónapokig forgott e tárgy a szőnyegen, vitatkozások és határozatok fölötté, hitfelekkel a történeteket országszerte közzölték s hirlapilag is köztudomásra hozták; s mégis, midőn a Bécsben Török János szerkesztése alatt megjelent „Magyar sajtó” azt, a mit minden ember tudott, s a miről mindenki beszélt, tárgyilagossá higgadsággal taglalhatta, az osztrák fővárosi rendőrség hatalmas Dalai Lámája, a hirhéd Kempen tábornok, a lapot azonnal betiltani, szerkesztőjét felelősségre vonni szándékozott, s csak egy nálánál okosabb ember (megnevezném, ha magyar lett volna) figyelmeztetésére, hogy a felségfolyamodványban és a határozati javaslatokban e visszá állapotok még erősebb színekkel vannak festve, s még sem konfiskálták azokat, — huzta vissza a már toll alá került rendeletet. Csuda; mert okos szóra nem igen hajtottak az akkori „teljathatalmasok”, s a következtesség egyáltalán nem volt ezen „bordirt”, helyesebben mondva „bornirt” urak erős oldala.

Az által, hogy az osztrák miniszterium elére állította az oktatási nyelv kérdését, ezt tekintettel a protestáns egyházi ügyek külön szervezetére, egyszersmind fölbonthatlan khaoszszá is bonyolította. Hogy a sajtó néha egy szikra világosságot ne vessen e khaoszba, elkerülni nem lehetett, főkép mióta az ügynek nyilvános tárgyalása alkalmával azt az egész ország magáévá tette. A benyomás, melyet a magyar nyelv erőszakos kiirtására irányzott főnebbi rendelet előidézett — mikor még a pozsonyi német egyházkerület is tiltakozott ellene — leirhatatlan volt. S mit érték el vele? Épen ellenkezőjét annak, a mit terveztek. A helyett, hogy a nemzetiségek közti féltékenységet táplálták volna, azokat inkább közelebbre vitték egymáshoz.

Roppant tragikomikus figurát játszottak e fejtelten időszakban azok az urak, a kik tisztük-nél fogva kénytelenek voltak az említett rendelet kivételénél fölmerült akadályokkal való küzdelmek közt az illetők panaszeit meghallgatni, s annyi bátorságuk nem volt, hogy, bár azok igazságáról meg voltak győződve, fölterjesztésükben csak egy árva szócskát is kockáztassanak a panaszlók mellett. Pedig nem kellett volna nekik a sikertől félni, s azonkívül olesztó alkalmuk is nyílt volna földiek előtt felszólalva hazafiságuk rongymaradványait parázdézni.

Az államtól függő, nagyrésztben szerzetesek által vezetett katólikus gimnáziumok ellenmondás nélkül vetették alá magokat a miniszteri ordonáncznak. De csak igen kevés gimnáziumban lehetett azt keresztülvinni. Kintint, hogy a tanárok nem voltak képesek német előadásokat tartani, s hogy gyakran husz-huszonöt mérföldnyi területen sem lehetett egyetlen egy gyermeket találni, a ki németül tudott, vagy csak beszélni is hallott volna. Ennek aztán az lett a következménye, hogy a szülők távolabb vidékekre küldték gyermekeiket, hol az ukáz még nem lépett életbe, másutt meg a tanár, a rendeletnek eleget teendő, egy bezegyőrtig németül, a mit az árendás és a „Bezirkers”-nek a fián kívül senki sem értett, s azután háromnegyedig magyarul tanított. — Kaucz Gyula, a nagyváradi akadémia ujonan kinevezett statisztikai tanára köteles volt német előadásokat tartani, s csak egy év múlva, midőn ismételve bátorkodott bejelenteni, hogy öt senki sem érti, engedték meg neki, hogy (de csak kivételesen) magyarul is taníthasson, Komáromban pedig Beöthy Zsolt barátomnak benedekrendű hazafias tanára, Salyi, egypár cikket tanulatot be növedekeivel a történelemből németül, s azokat minden „vizitáció” alkalmával elmondatta

E fordítást Szász Károly a vallásos irodalomra nyereségnek mondja s a felolvasott részek valóban nagy tetszést is találtak. Érdekesek e zsolnárt-fordítások azért is, mert a protestáns egyház most épen azzal foglalkozik, hogy Szezenzi Molnár Albertnek még 1607-ből való fordításait megjavítsa. Zsolnártok fordításával egyébiránt több kath. egyházi férfi foglalkozott már, legfőkébb Lázár Miklós nagyváradi plébános, de az összes zsolnártok egyik sem fordította le. Szász Károly számos zsolnárt mutatott be Kálmán fordításában, s ezzel együtt Lázártól, valamint saját magától, aztán a protestáns egyházi fordításokból, egyet pedig Szász Bélától, összesen 19 zsolnárt, 26 változatban. Az akadémikusok és a közönség nagy figyelemmel hallgatták a szép fordításokat. Lázár Miklós fordításainak egyikét im itt bemutatjuk.

Dávid XXXVII. zsolnárt.

Emlékeztetésül a bűnre s az abból származó nyomorra. (Atioli.)

Oh ne fedd meg, Uram, engem haragodban, Ne dorgálg meg, oh, ha boszud Lángra löbök.

Már nyilaid A szívemig behatottak, És csapást alig bírom Ostorodnak.

Mert haragszol, Nincsen épség már testemben, Bűnöm miatt még a csont is Reszket bennem.

Összecsapott S zug felettem a bűn árja, S ránképzült árva lelke Sátorára.

Helyei a Rajtam éjtett mély sebekek, Mert tagadni balga voltam, Nem hegednek.

Meggörbültem, Összetört a nyomor, bánat: Hajnal, alkony nem vidítja Fel orcámat.

A gyönyör, az oly rövid, és oly mulékony, Csalfa vágygyal tölté tele Az ágyékom.

A remegés Rémes éje ült felettem, És szorongó jajgatásban Tört ki lelke.

Uram, Uram! Tudod minden ohajtásom, Lelked előtt nincs elrejtve Söhajtásom.

Nincs nyugalmam, Szívem örli a bűn férgé, Oda eröm, eltint vele Szemem fénye.

Jó barátim És feleim elhagyának, És most vezéri * ellenségim Táboraánk.

Tanakodtak, Életemet hogy vegyék el, — Rám rohantak a hazugság Fegyverével.

És én álltam, Mint a siket áll nyugodtan, S mint a néma, szóra számat Nem nyitottam.

Nem nyitottam Szóra ajkam vádjok ellen... Te vagy, Uram, bizodalomam, Te védelmem.

Biztam, hittem: Meghallgaltod imádságom, — Szólás, intesz, felderült várt Boldogságom.

Ne örüljön Senki, ha tán ingadozok, És ne mondja: im elhagyta Hívét az ég!

* Absolon és pártfelei.

Nem hagyott el: Én szenvedni megtanultam, Látnom bűnöm, szemem előtt Lebeg multam.

És könyörgök, Hogy kegyelmű visszanyerjem... Méltaság, Uram, figyelmedre Törödelmem.

Míg vezeklek, Ellenségim szaporodnak, Rám zúdították az éj Fájdalomnak.

Tartozásuk Hogy ne legyen fizetetlen: Öcsörolnak, Ók, a kikkel Én — jót tettem.

Uram, Isten, Jöjj, ne maradj tőlem távol, Szabadíts ki ellenségim Hatalmából.

Szabadíts ki, Légy ortalom, segítségem, Boldogságom kutterorsá, Üdvösségem.

(1882. augusztus 21.)

LÁZÁR MIKLÓS.

A Kisfaludy-társaság tagválasztó ülése e hó 7-ikén volt. Huszonnyolcezen jelentek meg az ülésre, s ekkép a többséget 15 szavazat képviselte. Gyulai Pál elnökelt s az ülés első tárgyát a jutalmak ügye képezte.

A Lukács Kristina-féle 500 frtos jutalom egy jeles magyar nő életrajzára volt kitűzve. Két mű érkezett «Szécsi Homonnai Mária» és «Szilágyi Erzsébet». Egyiknek sem ítélték oda a jutalmat. Az elsőben van néhány adat a protestáns egyház történelméhez, s a szerző csakis felekezeti szempontból rajzolja Szécsi Máriát. A másik jobb ennél, de nem Szilágyi Erzsébet életrajza, hanem a Hunyadiak története. A pályakérdést tehát újra kitzük, a versenyművek tíz ivig terjedhetnek s a beküldés határideje november 30-ika. A Lukács Kristina-jutalomból a társaság még két pályakérdést tűzött ki, szintén ötszáz forintokat. Egyik: «komikai eposz», határidő ez évi november vége. Másik: «Kisfaludy Sándor élete és munkái», határidő 1884 november vége.

A megüresedett két tagsági helyre ajánlva voltak: Ábrányi Emil, Bartók Lajos, Komócsy József, Ponori Thewrewk Emil, Vértessy Arnold és Vargha Gyula. Az első szavazásnál Bartók Lajos megkapta a szükséges 15 szavazatot, s így megválasztott. Vargha Gyula 11, Thewrewk Emil 11, Komócsy József 9, Vértessy Arnold 3, Ábrányi Emil 2 szavazatot nyertek. A legtöbb szavazatot nyert Vargha és Thewrewk közt történt újabb szavazásnál Vargha Gyulát választották meg 15 szóval.

Végül a vasárnap tartandó közlés sorozatát állapították meg, mely a következő: Gyulai Pál megnyitó beszéde, titkári jelentés, Szász Károly emlékbeszéde Lukács Móricz fölött, Dalmady Győző két elégiája, Zichy Antal értekezése: «Crescence grófnő (a későbbi Széchenyi Istvánné) glosszái a Hitel fölött», végül Bakcsy Sándor rövid humoros beszéde: «Babett». — A társulat vagyonáról megjelent kimutatás szerint az összes vagyona 78,733 forint.

A gazdakör, mely a közgazdasági ügyekben jelentékeny helyet foglal el, e hó 2-án tartotta évi közgyűlését Somssich Pál elnöklete alatt.

A körnek a mult év második felében 560 tagja volt; az év folyamán huszonegyen tartottak a körben felolvasást, a szakbizottságok különböző fontos kérdéseket vitattak meg, stb. Bevétel 6760 forint volt, kiadás 5787 frt. Somssich Pál elnök a jelentéssel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy ma, midőn minden téren oly élénk a mozgalom, a gazdaközönség sem maradhat el: hiába vetik szemökre, hogy osztályérdekét védenek; minden osztály védi a maga érdekét, hát csak a gazda ne tehesse? A gazdakör kötelessége oda hatni, hogy a gazdálkodó közönség jóléte emeltessék, a közbirtokosság állása megmentessék, a parasztbirtok nemzetiségi tekintetből fentartassák, mert ebben van a magyar faj erje. Ez törekvése a gazdakörnek, semmi más; minden egyéb, a mit róla mondanak, ráfogás. Végül megállapították az ideai költségvetést, melyben a bevétel 7977 frt, a kiadás 6700 frtra van számítva.

A földtani társulat e hó 7-iki ülését Szabó József elnökle alatt tartotta. Az első értekező is ő volt, Amerika nummuliáit ismertetvén. Inkey Béla a nagyági bányákban előforduló breccia telérekrol szolt. Bernát József a kelenföldi új földfúrásokat ismertette, melyeket a talaj pontosabb megismerése végett tettek. Kalocsinszky Sándor egyetemi tanársegéd a rosznyói ásványvízről, mely sok vasat és mangánt tartalmaz, adta elő a vegytani elemzés eredményét. Dr. Pethő Gyula a Cserévis községnél előforduló krétarétegek két kövületét (ammonit és hipporit) mutatta be.

A magyar írók segélyegylete 1882 második felében 1800 frttal gyarapodott tőkájében; ebben van Budapest főváros (1000 frt) és a Franklin-társulat (500 frt) alapítványa. Régebbi alapítványokból 800 frtot fizettek be; adomány 40 frt és egy darab arany volt. Segélyezésre 51 félnek 4910 frtot fordítottak, rendkívüli segélyt 305 frtot adtak kilenc félnek, s két temetésre 75 frtot, összesen 5290 frt. Vadnai Károly titkár a jövőre is kéri az irodalom-pártoló hazafiak, lelkes hölgyek, pénzintézetek részvételét, mert az egylet csak úgy felelhet meg nemes földadatának, ha az irodalom- és emberbarátok koronkénti áldozatkészsége gyámolítja.

A hírlapírók nyugdíjintézetének közgyűlése jövő vasárnap, e hó 18-án délelőtt lesz az írók és művészek társasága helyiségében.

MI UJSÁG?

Az ezer éves jubileum kérdése az akadémián. Trefort közoktatásügyi miniszter tudvalevőleg felhívta az akadémiát a honalapítás évének pontos meghatározására, hogy ez alapon az ezredéves jubileum megünneplése iránt a kormány a kellő lépéseket tegyehesse. Az ügyet a történelmi bizottság tárgyalta. Először is egyes tagjait, Salamon Ferenczet, dr. Pauler Gyulát, Szabó Károlyt írásbeli vélemény benyújtására szólította fel s ezen az alapon indította meg a tanácskozásokat.

Az akadémiai bizottság véleménye e hó 12-én kerül tárgyalás alá a rendes heti ülés követő zárt ülésben. A vélemény 53 lapot elfoglaló füzetben jelent meg, s három történetudunknak: Pauler Gyulának, Salamon Ferencznek és Szabó Károlynak egymástól eltérő véleményeit tartalmazza. Botka Tivadar, kit vélemény előterjesztésére szintén fölkerített, előhaladott kora miatt a föl hívásnak meg nem felelhetett, de föntartja e tárgyban már régebben kifejezett véleményét. Szabó Károly a honfoglalás kezdetét 889-re teszi, Salamon, Ferencz 897-re, Pauler Gyula 895-re; a honfoglalás befejezését pedig Szabó Károly 899-re, Salamon Ferencz 898-ra, Pauler Gyula 900-ra. A benyújtott három dolgozat alapján Ipolyi Arnold püspök és Fraknói Vilmos készítettek a fizet élén olvasható jelentést, melynek lényege az, hogy az ellentétes adatokból az évszámot biztosan megállapítani nem lehet. Teljesen kétségtelen tény gyanánt az adatok tömkelegéből csak a bontakozik ki, hogy 888 előtt a magyarok mai hazánk területén nem telepedtek meg és 900-ban mai hazánk területének elfoglalása be volt fejezve, a magyar állam meg volt alapítva. E szerint a honfoglalás kezdetének és befejezésének esztendejét pontosan kijelölni, illetőleg ama 12 esztendei időközben a millenárium meglepedésének időpontjára nézve javaslatot tenni: a bizottság felfogása szerint az akadémia hivatásának körén kívül esik. Azt indítványozza tehát, hogy az akadémia e tizenkét évi időköz megjelölésére szorítkozzék, mint a mely időben a magyar állam megalapítása létesült.

A magyar műstírlől érdekes eszmésere folyt közelébb abban a bizottságban, mely a műipari miniszterterjesztése ügyében alakult. Schmierer Gyula miniszteri tanácsos elnökelt s jelen voltak többek közt: Keleti Gusztáv, Ybl Miklós, Steindl Imre, Schickedanz Albert, Muderlak Lajos, stb. Az elnök kiemelte annak szükségét, hogy a műizlés fejlesztésére jó mintalapokat kell kiadni a vidéki iparosok számára. A kormány támogatni kész e törekvést. Szükséges önállóságra jutni e téren is, s keresnünk oly irányt, mely magyaros kiindulási pontokra támaszkodik. Muderlak Lajos fölemlíté, hogy a párisi közkiállításon minden nemzet igyekezett saját izlését kifejezni, csak nekünk nem volt semmiféle stílusunk; a németek, mióta a filadelfiai kiállításon

megbuktak, nagy erőfeszítéssel iparkodnak stíljok javítására, nemességük. Csopreghy János erre megjegyzi, hogy a butoriparban magyar alig van, mert a hajdani mesterek külföldiek voltak. Steindl Imre építész pedig kijelenté, hogy magyar stíl, avagy a got, román, renaissance stíleknak magyar árnyalatai nincsenek; a nemzet folytonos harczi alatt művészeti irány nem állapodhatott meg, olasz, francia mesterek alatt német, lengyel munkások dolgoztak nálunk; a régi művekben tehát magyar stílről nem lehet szó, a tervezet olasz és francia, a részletes kivitel német; nekünk tehát nem magyar stílt kell most teremtenünk, hanem magyar művészetet; konzolidált állami viszony mellett majd kifejlődik a magyar stíl. Ez értekezleten aztán folmerült mégis az az eszme, hogy a vidéken gyűjtieni kell az olyan motívumokat, melyekre a magyar stíl megállapításánál támaszkodni lehetne. Végül az értekezlet megállapodott a mintalapok kiadási módozataira nézve. Szerkesztésre eddig Rauscher Lajos, Muderlak Lajos, és Schickedanz Albert vállalkoztak.

Az evangélikus egyház világi főfelügyelőjére beadott szavazatokat e hó 7-én bontották föl. Ez újabb szavazásnál b. Prónay Deszö nyert nagyobb részt, 377 szavazatot, Péchy Tamás 207 szavazata ellenében. Egy-egy szavazatot kaptak: Fabinyi Teofil és Szentiványi Márton. Szabálytalanságok miatt 24 egyház szavazatát kellett megsemmisíteni.

Trefort miniszter ajándéka. Trefort miniszter, ki mindenkor élénk érdeklődést tanusított az egyetemi ifjúság működése iránt s ennek könyvtárát évenként több száz kötettel szokta gyarapítani, újabban ismét 1106 kötetet és füzetet ajándékozott a könyvtárnak. Az olvasókör bizottsága feliratilag fogja megköszönni a nagybecsű adományt.

Faragó Ödön felolvasása Kínáról és Japánról. Világlátott hazánkfia, Faragó Ödön e hó 7-én a fővárosi angol klubban érdekes felolvasást tartott Kínáról és Japánról, nagy hallgatóság előtt, mely szorongásig megtölté a termet. Faragó az előadás illusztrációjával egy szép opium-pipát, kínai bibliát és számos kisebb tárgyat is bemutatott.

Bevezetésül azt említtette, hogy Kína és Japán multjával nem vagyunk tisztában. Némelyek szerint elzárkóztattak éltek egész a jelen századig, míg mások azt vitatják, hogy hajdan ók ép úgy szerepeltek, mint akármely más népfaj, és hogy visszavonultságuk csak az utóbbi évszázadokban kezdődött. Történeti adatokat is hoznak föl, hogy Kína Indiával már 2000 évvel ezelőtt rendszeres kereskedést üzött. Kínai utazók Thibetet át elhatoltak egész a Kaspi-tenger partjáiig, és cseréltek iparcikkekkel nemcsak Perziával, de még Európával is. Cájus római császárnak is volt összeköttetése Kínával, és fel van jegyezve, hogy ő küldött volna Kr. után 284-ben 30,000 iv író-papirt a kínai császárnak ajándékká. E miatt kétségbe is vonják azt, hogy a papirt a kínaiak szintén feltalálták volna. A japánoknak pedig a hollandi és portugali kereskedőkkel volt már régi összeköttetésük. Mióta Kínának és Japánnak az összes civilizált államokkal van kereskedelmi szerződésök, az európai befolyás mindakétfőn nagyon meglátszik. Kína még ellentállást fejt ki, de Japán teljesen meghódolt; ruházatát, szokásait eldobta, s a nyugotival cserélte ki. A nagyművi építkezések, a katonaság és tengerészet gyökeres reformálása financiális erejét annyira igénybe vették, hogy ma már a bukás örvényén áll. A két nép bármily eltérő szempontból fogja is fel az európai intézményeket, egyben mégis egyetértenek, s az a gyűlölet az európai faj iránt. Ezenkívül egymással sem rokonszenveznek. Kínaiak szerint Japán nem egyéb, mint egy kínai telepítvény, s a mi tudomány vagy ipar ott található, az mind Kínából származik. A papánok pedig Kínát barbár államnak, népét gyávnak tekintik. Japánban a vitéség, egyéni bátorság az emberi erje legfőbb vonásának tartatik, s ha valaki a közvélemény szerint megbesteleltet ember, annak az öngyilkosság azon nemével kell életét oltani, mit Japánban «hari-kari» néven ismernek. Ez oly formán történik, hogy az öngyilkos egy töréle késsel fölmetzi gyomrát; a vérszétés folytán elgyengült ember végkiüldelmét a fölvetél által rövidíti meg. A kínaiak ismert öngyilkossága az arany labdac elnyelése, s még talán az opiumszívás is ide sorolható, melylyel nemcsak egyesek, de a kínai nép tömege látszik életének lassu módon véget vetni. Az opium árusítását Angliának vetik szemére, holott az Kínában már a 11-iki században ismert volt, a Perziából érkezett mohamedán hittérítők által honosítottván meg. Kezdetben csak opiumlabdacokat csináltak, s megtették, hogy az által fizikai erőt, bátorságot nyerjenek. Most már pipákban égetik és füstjét leszívják, a mi náluk különös élvezet eredményez; míg az ahhoz nem szokott émelegést, főfájást kap. Az

ópiumszívás az ember testi és szellemi erejét rövid időn tönkre teszi. Az ember a társadalom utált tagjává lesz, míg csak nyomorult halálban nem talál szabadulást. A kínai kormány most mindent elkövet, hogy a baj gyökeresen orvoslattassék. Kína és Japánnak közlekedési viszonyai rosszak vagy inkább lassuk. Kína némileg előnyben van, mert nagyművi csatornázása hajózható, továbbá teherhordó állatokban is bővelkedik; míg Japánban még csak a szamarat sem ismerik. A postát Kínában még most is gyalogos emberek közvetítik. Az angol nyelv terjedése Kínában és Japánban szembetűnő. Mivel pedig a bensülötték nem képesek az angol nyelvtan szabályaihoz alkalmazkodni, a szavakat saját tetszésük szerint fűzik mondatokba, és oly elferdített módon beszélnek, hogy született angol is bajosan ismerne benne anyanyelvére.

Az élénk tetszéssel fogadott felolvasást társas vacsora és tánc követte.

A budai várszínházban a megszüntetett előadásokat feb. 6-án folytatták. Most már a színház a tűzbiztonságra való tekintet szerint van átalakítva. Több lépcsőzetet készítettek az emeletkehez, az előtözköz, az ülőhelyeket átalakították és vasfüggöny is van. Megnyitó előadásul «A kis szórakozott» francia vígjátékot vették elő, s rögtön az első előadásban vak tüzi láрма támadt. A színpad alatt levő új kályhának esett valami baja, vagy még nem jól volt elkészülve; elég az hozzá, hogy a zenekar helyén füst kezdett fölszivárogni; nemesak érezni lehetett a szagát, hanem magát a szállóing füstöt is látni lehetett. A színház a szorongásig tele volt közönséggel, de senki sem rémült meg. Többen fölálltak, néztek a füstöt, de semmi zavar sem történt. Szegedi József játszotta tovább jelenetét, s csak annyit mondott: «a kályha». A közönség egészen megnyugodott, tovább hallgatta az előadást s a füst is megszűnt.

A ki a koronát elásta. Lugoson e hó 6-án temették az agg Asbóth Adolfot, a nemrég elhunyt Asbóth Lajos tábornok unokaöccsét. A szabadságharcban jelentékeny szerepet vitt. Lugosról ő szállította a koronát az Asbóth-család házából — a hol Kossuthal együtt éjjelezett — Orsovára. Az első kocsiiban a menekülő kormányzó ült Asbóth Sándor ezredessel, a későbbi amerikai tábornokkal és követekkel, a másodikban Asbóth Adolf a koronával. Orsovánál, míg Asbóth Sándor a koronát elásta és a pontos helyszíni tervet felvette, ő őrködött az országot mellett, hogy a munka meg ne zavartassék.

Később a fogsgásban sokat zaklatták a korona miatt. «Ugy is tudjuk — mondá végre az auditor — hol van a korona és meg fogjuk kapni; de ön iránti jó akarattól, saját érdekében figyelmeztetem, hogy valta be; nemcsak a szabadságot, hanem 150,000 frtot is biztosíthatok önnek.» — «Először is — felelt a fogoly — azt hallottam, hogy 200,000 frt van a koronára kitzűzve; látok hol marad az 50,000? Másodszor pedig, ha ugy is tudják, ne kérlezzenek, mert én ugysem mondom meg, hanem kiméjlek a császárr pénzét.» Azóta nem is kérdezték többé, hanem elítélték több évi fogsgára, melyet az aradi kazamatákban Asbóth Lajossal és Asbóth Edelcel együtt töltött el. Szerényen és visszavonulva, de köztisztelttől környezve élt Lugoson. Még néhány év előtt napokat töltött a vadászaton, mindig magányosan.

Egy magyar ember utazása. Hopp Ferencz hazánkfia, a budapesti Calderoni-czég tulajdonosa, ki már tett utazásokat Észak-Amerikában és Afrika északi partján, jelenleg körülutazza a világot. Trieszten át Egyiptomba, innen Ausztráliába utazott, a honnan visszatérve Indiában időzött hosszabbban, s elment Darzilingba is, hol Kőrösi Csoma Sándor, a nagy magyar utazó harmánv nyugoznak. «Sirját — írja Hopp egyik barátjának — kegyelettel őrzik, és siremléke is még teljesen ép. Az azt képező homokkő-ozlopot éppen a napokban meszelték újra. A temető fekvése az egész földön páratlan a maga nemében, s az a férfi, ki életét a tudományért hozta áldozatul, nem kivánhatott magának végpihenésére ennél magasabb pontot. Csoma nevét egész Indiában tisztelgetlet emlegetik. Vánbérty is jól ismerik, művei megvannak az itteni klubban s szorgalmasan olvasgatják is. Sokszor emlegetik itt Déchy kalandos és veszélyes expedicióját a független Sikkim belsejébe s a Darzilingban élő európaiak még most is csodálkozással szólnak földünk bátorsága és kitartása felől.» Hopp pár nappal ezelőtt ismét hajóra szállt, hogy elmenjen Jávába, onnan pedig Kínába, Japánba és végül Dél-Amerikába.

Magyar bálók külföldön. A párisi magyar egylet február 4-én fényes farsangi estélyt rendezett a Véfour-teremben, hangversenynyel, tombolával és tánczecczel cigányzene mellett. Már a hangversenyre annyira megtelt a terem, hogy székeket többé nem lehetett hová állítani. Sok jeles vendég is elment, az írók közül ott voltak Tissot, Marbean, Ulbach, stb. Továbbá Türr tábornok, Brück, Ebner festőink. Munkácsy levélben mentette ki elmaradását, mert gyöngéllkedik. A hangversenyt Bertha Sándor rendezte, s részt vett abban a budapesti születésű Mandel kisasszony, a párisi színi iskolának igen dicsért tehetségű növendéke, ki francia költeményeket szavalt; Davrigny, a theatre française tagja, és Pusl énekesnő. A tombola bizonyosan jelentékeny növelte az estély jövedelmét. A táncok a francia vendégek rendkívüli érdeklődése közt folytak. Putnoky zenekara a eszadásokat nagy tüzzel huzta és ép ilyen tüzzel táncoltak. A mulatság virradattal tartott. — A müncheni magyar egylet m. hó 30-án szintén igen sikerült táncmulatságot rendezett a «Bayerischer Hof»-ban. A vendégek közt volt Lajos herceg, királyunk testvére, b. Bruck osztrák-magyar követ s Pusswald és b. Hammerstein követségi titkárok, gr. Westen orosz követségi titkár, Feustle igazságügyminiszter, gr. Stallberg, b. Wolter, Wagner Sándor, Benezur Gyula művészeink, több műegyetemi tanár, stb. A rendezőség nemzeti színű szalaggal ékített, igen csinos tánczrenddel lépte meg a hölgyeket. A tánczrend számára Wagner Sándor jeles művész hazánkfia szép Amor-képet készített, két másik lap pedig Benezur Gyulának és Peste Gézának egy-egy festményét tüntette föl.

Uj főváros. Az argentinai köztársaság államai, melyeknek fővárosa eddig Buenos-Ayres volt, már darab idő előtt elhatározták, hogy ez a város folyvást növekedő népessége és gazdasága következtében nem alkalmas többé a kormány székhelyéül s azért új fővárost alapítanak. Ez a szövetségi államok egyikéhez sem fog tartozni és Washingtonhoz hasonlón önálló területet képez. A város neve La Plata lesz, néhány mérföldnyire Buenos-Ayrestől. Építését legközelebb megkezdik. Az argentinai kongresszus a város és a szükséges kormányépületek, a parlamenti palota építésére 100 millió frankot szavazott meg.

Arany János szobrára

Szarvasról 42 frt 60 kr küldetett be szerkesztőségünkhez, mint a Lányi Hermin k. a. által a szarvasi urhölgyeknél megindított gyűjtés eredménye. Ez összeghez járultak:

- Delhányi Ottilia 50 kr, Delhányi Marika 50 kr, Chován Zsigmondné 50 kr, Havari Daniné 1 frt, Pól Daniné 50 kr, Benka Gyuláné 50 kr, Réthy Sándorné 50 kr, Sztanicska Sománé 50 kr, Moravcsik Gézáné 60 kr, Bácskai Emma 40 kr, Ponyczyk Jánosné 50 kr, Ponyczyk Julia 1 frt, Osztrouczky Anna 50 kr, Tomcsányi Károlyné 1 frt, Dérczy Péterné 50 kr, Dósa Adorné 1 frt, Pokomándy Radimeczky Mari 1 frt, Fuksz Edéné 1 frt, Schmidthauer Antónia 1 frt, Salacz Ferenczné 50 kr, öz. Tatár Józsefné 50 kr, Mojszik Gizella 50 kr, Thuróczy Lajosné 80 kr, Gabányi Emelka 50 kr, Lányi Hermina 1 frt, Zlinszky Lajosné 1 frt, Lusztig Sámuelné 2 frt, Boros Kálmáné 1 frt, Pohl Gáborné 50 kr, Medvezky Adolfné 1 frt, Szendy Györgyné 20 kr, Szlovák Pálné 1 frt, Nyácsik Döméné 50 kr, Szeimán Danielné 50 kr, Ponyczyk Györgyné 1 forint, Firich Dénesné 1 frt, Bakay Sándorné 50 kr, Konyecsi Emma 50 kr, Kollár Lajosné 50 kr, Miháfi Józsefné 50 kr, Mocsoknyi Gusztávné 20 kr, Melis Lajosné 1 frt, öz. Elefánt Józsefné 1 frt, Dancs Béláné 50 kr, öz. Dancs Lászlóné 50 kr, Pohl Károlyné 50 kr, Tabajdi Sándorné 50 kr, Plavetz Györgyné 50 kr, Szabó Viktorné 50 kr, Mázor Józsefné 50 kr, Marsék Györgyné 50 kr, Sziráczky Jánosné 50 kr, Dankó Samuné 40 kr, Grimm Mórné 1 frt, Grimm Jakabné 1 frt, Kuck Mihályné 1 frt, Benezur Jánosné 50 kr, öz. Paul Józsefné 50 kr, Fischl Józsefné 70 kr, Kontur Hedva 1 frt, Kovács Sándorné 50 kr, Winternitz Ilona 50 kr, Pintér Mari 30 kr. Összesen 42 frt 60 kr. Ez összeget is, mint a szerkesztőségünkhez előbb érkezett adományokat, a magyar földhitelezet pénztárának szolgáltatjuk át.

A Szabadság szobrára.

melynek fölállítása Budapest valamelyik alkalmas terén tervezetik, Siklósról Alföldi Sándor reform. lelkes 12 forintot küldött be szerkesztőségünkhez, mint a január 22-én Siklósról a reform. lelkesnél

tartott keresztelési ünnepélyen megjelentek hazafias adományát. A gyűjtéseket rendező bizottságnak adjuk át.

Mai számunkhoz mellékelve veszik t. vidéki előfizetőink Fleischmann és Weber urak magkereskedésének árjegyzékét.

—x— Peinture Bogaerts. Kiváló németalföldi mesterek olajfestményeinek tömeges utánzása. Az előállítás nem úgy, mint eddig papírra, hanem közvetlenül festővászonra történik; miáltal az eredetihez sokkal hasonlatosabb lesz. Egy legutóbbi párisi kiállításra a czég még díjakat is tüzött ki azok számára, kik képezik az eredeti a másolatból azonnal megkülönböztetni; és ekkor gyakran megtörtént, hogy a másolatot jelölték meg az eredeti gyantán. — Valóságos feltűnést kelt azonban a czég által „A keresztút” című híres falfestmények legutóbb előállított másolata, mely az intézetnek minden eddigi termékét hátrébe sorozta.

E képek előállítását módja a közönséges gyártmányon alapult, s jelentékeny kivételi czikket képezvén azok Anglia és Franciaország felé a tengerentúli helyekre. Henri Bogaerts, az intézet főnöke, jelenleg Párisban tartózkodik; a hol különböző mesterek műveiből két millió másolatnak szállítása iránt a legelső kivételi házákkal egységre lépett.

Egy angol bizottság az intézetnek részvényszerűségi alakítását vállalta el, mi által a gyártás még jelentékeny mérvben fog történni. Már a folyó évi február hó 15-én fog a részvényszerűségi, több millió frank alapítókval megalkulni.

A „Jogtudományi Közlöny”, február 9-iki (6-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Adalék a testtartás és a bünességel controverziójához. — Vizsgálati fogság és szabállyalra helyezés a büntető eljárás tervezetében. Dr. Stiller Mor budapesti ügyvéd. — Hittelleknyelveinkről. Kaplány Géza erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — A teleshányi suvart. Puky Gyula kir. táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: A segéd szerkesztés magának sorsajegyét? Sarlay Ede ügyvéd. — Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról. Dr. Vasdenyey Geza m. óvári kir. aljárásbíró. — Különfélék. MELLEKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Javaslat a fővédői büntetőeljárás egyértelműsége és ideiglenes szabályozása tárgyában. Székely József kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

HALÁLOZÁSOK.

Gróf FESTEICH TASSILO, lovassági tábornok, bátyja gr. Festéich Györgynek, a volt magyar miniszternek, ki most szintén súlyosan beteg, meghalt Bécsben febr. 5-én este, 70 éves korában. Az elhunyt katona volt egész életében, s Bécsben vagy Keszthelyen lakott. A katonai pályán sok kitüntetés érte, s több harczban részt vett. Különösen az 1866-iki szerencsétlen porosz hadjárat alatt tünt ki, mikor súlyos sebet is kapott s egyik lábát elvesztette. A Festéich-családnak legidősebb tagja volt, s ő is, mint őcsöze, mintaszere gazdaságot folytatott, és nagy terhek föl szabadította föl az ősi birtokot. Temetése e hó 7-én nagy katonai díszsel történt meg Bécsben. Holttestét Keszthelyre szállították.

Báró PODMANICZY JÁNOS, az ország legöregebb mágusa, meghalt e hó 8-án színházban ékes korában, Rákos-Keresztúron. Halála széles körökben kelt részvétet. Az agg báró emlékezetes patriárkális alak volt. Még nem régen is vig társaság körében töltötte esteit s derült kedvvel hallgatta a cigányok zenéjét. Elpusztíthatlan egészséggel s humorral élte át a hosszú életet s nincs senki, a ki kegyelmele ne gondolna rá.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: ASÓTH ADOLF, Jerék honvéd a szabadságharcból, ki a magyar hadsereg lovasságának szervezésében is erélyen közreműködött, s egyike volt azoknak, a kik a koronát Orsovánál elrejtették, 80 éves korában, Lugoson, e hó 4-én. — Dr. PETE ZSIGMOND, orvos, ki a fővárosban is buzamos ideig lakott, egyetemi magántanár volt és orvosi lapot is szerkesztett, 50 éves korában, Máramaros-Szigeten. — DERESKEY LAJOS, földbírtokos, Tolmacegyének 1848-ban és 1861-ben főtisztviselője, 67 éves korában, Baracson. — Id. SZABÓ PÁL, érdemes fővárosi fogpólgár, ki egy időben a választások körül is nagy szerepet játszott, 89 éves korában. — POLLÁK GÉZA, Lőcsé városának tizenkét évig polgármestere, a szabadságharcban honvédfőhadnagy. — JOANOVITS ISTVÁN, ügyvéd, 80 éves korában, Kikindán. — OSWALD IMRE, földbírtokos, 75 éves korában, Ostf.-Asszonyfán. — SCREY SÁNDOR, tekintélyes polgár, 74 éves korában, Kőszegen. — BÖRZSÖNY MIHÁLY, földbírtokos, Tápén. — KATONA ELEK, nagykoronású férfi, 68 éves korában, Kolozsvárt; ugyanott BUCCI ANTAL, 81 éves korában. — IDŐSB. B. NAGY MIHÁLY, földbírtokos, 72 éves korában, Mező-Turán. — BOHUS JÓZSEF, építész, 66 éves korában, Sátoralja-Ujhelyen. — DUTKA IGNAZ, földbírtokos, Kőgyánán. — MUNYAY JENŐ, az első magyar biztosítótársaság miskolci tisztviselője, 26 éves korában. — FRIED-

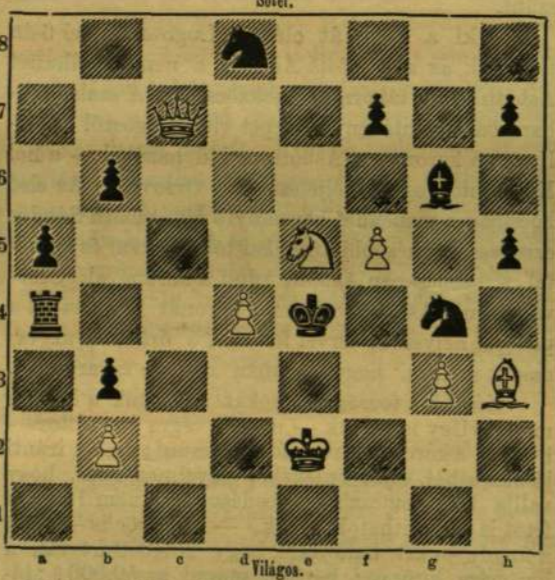
MANN LIPÓT, kereskedő, 82 éves korában, Nagy-Tapolcsányban. — WOLF G. LAJOS mérnök, 39 éves korában, Szombathelyen. — DR. BRAUN JÓZSEF, 36 éves korában, Sárospatakon. — WAGNER LAJOS, gáz-társasági könyvelő, 29 éves korában, Sopronban. — BAÁNHÁZI JÓZSA LÁSZLÓ ügyvéd, gr. Festéich Tassiló és György volt nevelője, 86 éves korában, Budapest. — HOFSTETTER MARIÁNA gimnáziumi tanár, a szent Benedek-rend pápai székházának tagja, 31 éves korában.

HORVÁTH GÉZÁNA szül. Rákai Frigyes Jozefa, Esztergom megye árvászeiki elnökének neje, 69 éves korában. — Podhrágyi báró POPPER LIPÓTNÉ, Meránban, honnan holttestét Podhrágyra szállították. — SZARÁNYI EICHNER ANNA, egykor a szini tanoda nagyréményekre jogosító növekedte, majd igen kedvelt vidéki színművész, ki az aradi és a kolozsvári közönségek kedvence volt, de betegeskedése miatt kénytelen volt megválni a színpadtól, és hosszas szenvedés után, még fiatal korában hunyt el Budapest. — BODAY AMÁLIA urhölgy, 72 éves korában, Bóden. — Ifj. TOMOSVÁRY MIKLÓSNÉ szül. Kósa Fruzina, 25 éves korában, Kolozsvárt. — HAZAY MARIKA, a csikszériai társaskörök ismert fiatal hölgye, 24 éves korában, Déván. — ÖZV. NAGEL HENRIKNE szül. Eibenschmidt Luiza, 76 éves korában, Szerb-Csanádon. — STERN IGNAZ szül. Grosz Katalin, jótékony hölgy, kinek koporsójánál Szendi ref. lelkes, a sírnál pedig az izraelita hitközség tartott beszédet, Dévanyán. — MANDEL IGNAZ szül. Polacsek Terézia, művelt nő, 43 éves korában. — KROMER ARABELLA, 19 éves korában, Pozsonyban. — ÖZV. ZSIGA GYÖRGYNÉ szül. Abonyi Franciska, 72 éves korában, Szatmáron. — MRKOVSKY ILONA, 18 éves korában, Nagy-Váradon. — BALÁZSHÁZ BERITA, Balázsházy Bertalan bírtokos 16 éves leánya Biharban, a kódombi puszton.

—x— Tartalom. Szöveg: Az orléansi hercegek. — Kurucz borbély. Képek: Az orléansi hercegek: 1. Lajos Filop párisi gróf. 2. Robert chartresi herceg. 3. Nemours herceg. 4. Aumale herceg. — Reggeli az árva menekékházban. — Sztregova. Madách Imre lakhelye: 1. Az ő kastély. 2. Az ő kastély bejárata. 3. Az új kastély. 4. A Madách-család sírboltja. Kimmach László rajza. — A „Sultán” angol gépész össeállítására „Cimbria” hamburgi postahajó január 19-én. — Lukács Mór székely és Lukács Mór székely síremléke Meránban. — Garibaldi-érem. — Heti napár.

SAKKJÁTEK.

1209-ik számú feladvány, Hintzper J.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1204. sz. feladvány megfejtése.

- Mackenzie A. F.-től. Megfejtés. 1. Vg8-g8 --- Bg6-g8: (a) t. sz. 2. f2-f3 --- t. sz. 3. He7-c6 v. F v. B matt. a. 1. --- a. Bg6-d6 (b) 2. Vg8-g8: stb. b. 1. --- b. C4-b3: (c) 2. Vg8-c4 t. sz. 3. B v. F matt. c. 1. --- c. d7-d5 2. He7-c6 t. sz. 3. Vg8-d5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. Nagy-Dobronyban Németh Péter. Budapestben K. J. és F. H., Andorfi Sándor. A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Zsuzsi néni. A nagyon is egyszerű mese (a mellett mindenféle változatban százosz földfogva) oly hosszadalmas van előadva, hogy — az itt-ott elég csinos — verselés egészen elveszi érdekét az elnyújtott előadásban. A tiszaparti halász. A strófa jól van alkotva s nem szorult (legalább előttünk) a levélbeli hosszas magyarázatra. De annál kevesebbet ér maga a ballada. A lyrai vers (Lótok-futok) se ér többet; első három sora pláne nevétség. A fordítás (Goethéből) sem tti meg a mértéket; ez is megvan már magyarul szebben is, jobban is. Ithon. Szép s közölni fogjuk. A másika levél meg. Templomban. A sorok ki vannak mérve, a szóttagok megszámlálva, de nincs bennök ritmus. A né-

kül pedig a vers nem vers. A tartalom is össze-vissza jár, csapong; egybe nem illő dolgokat hord össze az eszmék birodalmából; egység nélkül pedig nincs mű. Jártaim reggel. A vers formailag csinos, hangzatos; de a gondolat, hogy a kedves ezme az igazi csillag, azután meg nefelejt; unalomig el van csépelve. Ermelléki. A kis füzetben foglalt tiszemű darab közt aránylag legjobb a legutolsó („Egyedül léte”), de ez is távol áll még a közölhetőség színvonalától. Excelsior! Bakarest. ∞ Köszönettel vettük.

HETI NAPTÁR. Febr. hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelita. Rows list dates from 11 to 17 with corresponding religious events.

Tartalom.

Szöveg: Az orléansi hercegek. — Kurucz borbély. Képek: Az orléansi hercegek: 1. Lajos Filop párisi gróf. 2. Robert chartresi herceg. 3. Nemours herceg. 4. Aumale herceg. — Reggeli az árva menekékházban. — Sztregova. Madách Imre lakhelye: 1. Az ő kastély. 2. Az ő kastély bejárata. 3. Az új kastély. 4. A Madách-család sírboltja. Kimmach László rajza. — A „Sultán” angol gépész össeállítására „Cimbria” hamburgi postahajó január 19-én. — Lukács Mór székely és Lukács Mór székely síremléke Meránban. — Garibaldi-érem. — Heti napár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

NYILTTÉR.

A magyar leszámítoló- és pénzváltó-bank

(ezelőtt C. J. Malvieux) üzleti helyiségei, f. é. február 12-étől kezdve a szomszéd házban, Dorottya-utca 6. sz. (Wurm-udvar) vannak.

TRIESZTI KIÁLLÍTÁS SORSJÉTEKA.

Huzás visszavonhatatlanul

1883 február 18-án.

- 1000 nyerem. 1000 nyerem. frt 213.550 f! sorsjegy 50 krajczár! frt 213.550 f! értékben. értékben. 1. főnyerem. 50.000 frt készpénzben v. 8.800 arany, 2. főnyerem. 20.000 frt készpénzben v. 3.500 arany, 3. főnyerem. 10.000 frt készpénzben v. 1.750 arany, 4. főnyeremény: nyakék és fülbevaló brillantokkal értéke 10.000 forint. Négy nyeremény: arany ékszer brillantokkal és gyöngyökkel, egynek értéke 5000 frt. Öt nyeremény: különböző ékszerárgyak, egynek értéke 3000 frt. 987 nyeremény: egynek értéke 1000, 500, 300, 200, 100, 50, és 25 frettal.

Egy sorsjegy ára 50 krajczár o. é.

Megrendelések 15 krajczár melléklete mellett, a postadíjért, a követhető helyre intézendők:

Lotterie-Abtheilung der Triester Ausstellung, Triest, P. Grande, N. 2.

Sorsjegyek elárúsítását átvétellel végett azonban a fönnebbi cím keresendő meg.

Sorsjegyek kaphatók: a Pesti keresk. bank váltóirodájában, Budapest, Dorottya-utca 1.

1883. febr. 74. sz. 1883. febr.

BUDAPESTI SZEMLE GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Italia költészetéből. A szerzetes költők. Rényi Rezsőtől. Történelmi tanulmányok. (II.). — A camarilla forradalom előtt. — Kovács Lajostól. Az arany legenda (II.). Longfellow W. után, angolból — Jánosi Gusztávtól. Pénzgyűjtés és áruk. Földes Bélától. Kossuth emlékiratairól. (I.) Közgazdasági szemle. — sz. Vértesszőlős műve a magyarok eredetéről. (I.). — Marczali H-től Ábrányi: Földes Béla: Pénzvaluta és agio. Fenyvessy Adóltól. — Otto Veddigen: Geschichte der Einwirkungen der deutschen Literatur auf die Literaturen der übrigen europäischen Völker der Neuzeit. Heinrich Gusztávtól. — Szathmári Károly: Jó könyvek. — I. — Daday Jenő: A magyar állattani irodalom ismertetése. Dezső Bélától. — Ortvay Tivadar: Magyarország régi vízrajza a XIII. század végéig. H. I. — Nyilt levelek a szerkesztőhöz: I. G. Szécsen Antaltól. — II. Trefort Ágostontól. — A szerkesztő válasza. — III. H. G. A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80-90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkét 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett. A Budapesti Szemle tájékozi ügyeiket a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszeret foglalkoztatják, a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak-tudomány és a műveltség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva. Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ár bérmentesen küldésel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárosokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra. FRANKLIN-TÁRSULAT, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

Dr. Ischitz, hadi főorvos. Dr. Kaiser, hadi fő és oszt. vezérorvos. Főnizlet Magyarországon 7-ik száma alatt Budapest, zsibáruca-utca 7-ik szám alatt a főpota-átellenében.

1883. febr. 74. sz. 1883. febr.

Gyógyjelentés magas helyről.

Fényes bizonyítvány a Hoff János-féle malátáztatásokról győgyerejéről, egy fogorvosától 10 évi tapasztalatok után. Ész szék. Hoff János urak, Európa legfőbb uralkodói es. k. udvari orvostudósai, k. bizotts. tanácsos, az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 2. sz. in, in, in és gyár: Grabhof, Bräunerstrasse 8. sz. Zehden, régihebel kelet. Igen tisztelt uram! Mintan az ön győgyerejéről, kiközlésben a malátáztatásokról, melyek az arany koronás érdemkereszt, porosz és német rendek tulajdonosai. és a Hoff János-féle malátáztatást egy példány győgyerejéről Bécsben. — gyár: Grabhof, Bräuner

